

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Státní zámek Slatiňany - aneb ve znamení koně

Ondřej Bulíček

Bakalářská práce

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ondřej BULÍČEK**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Státní zámek Slatiňany - aneb ve znamení koně**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. O rodu Auerspergů
2. Obecná a stavební historie zámku
3. Hospodářské zázemí zámku, okolí zámku
4. Kůň v umění

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl 1: Chrudímsko. 3. vyd. Praha: Argo, 1993. ŠIMEK, Tomáš et al. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1989. VACÁTKO, Ludvík. Malířství zvířat. 1928

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2009

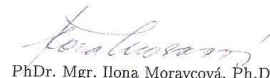
Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2010

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 31. března 2010

.....
Ondřej Bulíček

Poděkování:

Na tomto místě chci poděkovat Mgr. Pavlu Panochovi, Ph.D. za odborné vedení této bakalářské práce, jeho cenné připomínky, ochotu a rady. Rovněž chci poděkovat Ing. Jaroslavu Havlíčkovi za poskytnutí odborných publikací a vstřícné jednání. Dík patří též zaměstnancům Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště Pardubice a zaměstnancům Regionálního muzea v Chrudimi za poskytnutí odborných textů. V neposlední řadě děkuji své přítelkyni a rodině za vytvoření potřebného zázemí během mého studia.

Abstrakt:

Bakalářská práce se zabývá státním zámekem ve Slatiňanech. První část seznamuje s významnými představiteli šlechtického rodu Auerspergů. Druhá část je věnována dějinám objektu a jeho stavební historii. Třetí část pojednává o hospodářském zázemí zámku. Ve čtvrté části je popsáno okolí zámku, jež má s tímto spojitost. Poslední část se zabývá zobrazením koně v umění v dějinách a především na zámku, kde je tomuto tématu věnována velká pozornost v rámci hipologického muzea.

Klíčová slova:

Slatiňany, zámek, Auerspergové, umění, kůň, hipologické muzeum

Abstract:

This bachelor thesis dwell on state castle in Slatinany. The first part introduces the major representatives of the noble family Auersperg. The second part is devoted to the history of the building and its construction history. The third part deals with the economic background of the castle. The fourth part describes the neighbourhood of the castle, which has connection with it. The last part is devoted to display the horse in art history and in the first place to the castle, where is much attention devoted to this theme in the hipological museum.

Keywords:

Slatinany, castle, Auersperg family, art, horse, hipological museum

Obsah:

1. Úvod	8
2. Cíl práce:	9
3. O rodu Auerspergů.....	10
3.1. Auerspergové před příchodem do Čech.....	10
3.2. Auerspergové v Čechách.....	11
4. Historie zámku	16
5. Stavební historie zámku	30
5.1. Původní středověká tvrz	30
5.2. První etapa výstavby objektu – 16. století.....	30
5.3. Druhá etapa výstavby objektu – 18. století – začátek 19. století	32
5.4. Třetí etapa výstavby objektu – 2. polovina 19. století	35
5.5. Přístavba z počátku 20. století.....	37
5.6. Stávající objekt	37
6. Hospodářské zázemí zámku	38
6.1. Zámecká kuchyň	38
6.2. Umývárna a přípravná nádobí	39
6.3. Kotelna	39
6.4. Sociální zařízení	39
7. Okolí zámku	40
7.1. Hřebčín	40
7.2. Zámecký park	41
7.3. Švýcárna	41
7.4. Kočičí hrádek	42
8. Kůň v umění	43
8.1. Dějiny zobrazení koně v umění.....	43
8.1.1. Pravěk a starověk	43
8.1.2. Gotika a renesance	44
8.1.3. Umění 17. a 18. století	45
8.1.4. Umění 19. a 20. století	46
8.2. Kůň v umění na zámku ve Slatiňanech	47
9. Závěr	53
Seznam použité literatury	54
Obrazová příloha	56

1. Úvod

Státní zámek se nachází ve městě Slatiňany, jejichž název je odvozen od půdy slatinné, neboli rašelinové. Tyto slatiny jsou dodnes patrné jižně od města. Samotné město Slatiňany se rozkládá na obou březích řeky Chrudimky v nadmořské výšce 265 m n. m., asi 4 km vzdušnou čarou od okresního města Chrudim a 15 km od krajské metropole Pardubic. Geologický podklad města tvoří druhohorní pískovce, křídové opuky a na povrch vystupující křemencové skalky.¹

Zámek tvoří spolu s přilehlým kostelem sv. Martina jednoznačnou dominantu města. Významnou turistickou zajímavostí je též Hřebčín Slatiňany, ve kterém je chováno nejstarší české plemeno koní – starokladrubští vraníci. K zámku a hřebčínu přiléhá zámecký park, v němž je chována ve spolupráci s pražskou ZOO rodinka koní Převalského. Spojitost se zámkem má jistě i tzv. Švýcárna (napodobenina horské salaše) nebo v blízkém lese se nacházející Kočičí hrádek (miniatura zděného hradu).

Město Slatiňany bývá nazýváno bránou Železných hor a díky své poloze, okolní přírodě a turistickým zajímavostem je vyhledávaným výletním místem.

¹ Viz propagační materiály Informačního centra MÚ Slatiňany.

2. Cíl práce:

Cílem předkládané práce je popsat státní zámek ve Slatiňanech a jeho okolí, s důrazem na jejich uměleckou a kulturní hodnotu, proto není např. věnována větší pozornost vědecké části hipologického muzea, jež spadá spíše do oblasti přírodních věd.

První kapitola práce je věnována předním představitelům šlechtického rodu Auerspergů, kteří byli nejvýznamnějšími majiteli panství. Další kapitoly se již věnují zámeckému objektu a jeho okolí.

Státní zámek Slatiňany má svoji kulturní a uměleckou hodnotu především jako celek tvořený hipologickým muzeem², hřebčínem, zámeckým parkem a přilehlým okolím. Práce se proto skládá z popisu všech těchto částí, aby byla tato hodnota zřejmá.

² Hipologická muzea nalezneme také v ruském Petrohradu, toto muzeum je zaměřeno na koně Převalského a v americké Nevadě, kde se věnují především mustangům.

3. O rodu Auerspergů

3.1. Auerspergové před příchodem do Čech

Auerspergové byli nejvýznamnějšími majiteli slatiňanského panství. Postarali se o vzhled zámku a jeho okolí, jak je známe dnes, proto je představitelům jejich rodu věnována tato část práce.

První historická zmínka o rodu Auerspergů pochází z jedenáctého století. Dle rodinné historie odvozuje rod svůj název od zámku Ursperg u Mindelheimu v Bavorsku, odkud se v jedenáctém století prý odstěhoval do Dolního Kraňska, ležícím nyní ve Slovinsku. Východně od Lublaně rod založil hrad Auersperg, slovinsky Turjak.³

Auerspergové byli typickým rakouským šlechtickým rodem, jehož devízou byla vždy loajalita habsburskému domu. Od vládnoucích Habsburků získali Auerspergové v průběhu let četná vyznamenání a dosáhli řady úspěchů na poli vojenském, politickém i společenském.⁴

Slavným vojevůdcem byl např. Ondřej Auersperg. Ondřej bojoval v šestnáctém století v tureckých válkách a získal přezdívku “křesťanský Achilles”. V roce 1563 se mu podařilo porazit šestkrát silnější tureckou přesilu a donutit bosenského pašu Hasana k útěku.⁵

Dalším důležitým příslušníkem rodu byl Ditrich, svobodný pán z Auerspergů (1578 – 1634), jenž byl v roce 1630 povýšen do stavu říšských hrabat. Jeho nejmladší syn Johann

³ *Ottův slovník naučný : illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Druhý díl, Alqueire-Ažuša.* Praha: J. Otto, 1899. str. 1019.

⁴ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl 1, A – M.* Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3. str. 37.

⁵ Tamtéž.

Weikhard (1615 – 1677) se těšil velké přízni císaře Ferdinanda III., díky čemuž zastával řadu nejvyšších funkcí u jeho dvora. Nejdůležitější však je skutečnost, že v roce 1653 byl povýšen do stavu říšských knížat. Se svojí ženou Marií Kateřinou hraběnkou Losenstein měl tři syny a čtyři dcery. Nejstarší syn Ferdinand František se stal v roce 1677 druhým knížetem. Po jeho smrti se stal v roce 1707 třetím knížetem jeho mladší bratr František Karel.⁶

Ze tří bratrů je pro naši práci nejvýznamnější ten nejmladší – Jan Jindřich Josef (1696 – 1783), jenž se stává čtvrtým panujícím knížetem po bratrově smrti roku 1713. Jan Jindřich Josef byl rytířem Řádu zlatého rouna, stejně jako jeho otec. Jan Jindřich Josef byl v letech 1742 – 1765 vrchním císařsko-královským podkoním, což byla čtvrtá nejdůležitější funkce u císařského dvora.⁷

3.2. Auerspergové v Čechách

Jan Jindřich Josef měl se svojí první ženou, Marií Dominikou, kněžnou z Lichtensteinu, dva syny.⁸

Karel Josef Antonín Auersperg (1720 – 1800) byl starším z nich. Karel byl pátým knížetem rodu. V roce 1744 se oženil s Marií Josefou z Trausohmu, čímž po vymřelých hrabatech získal četný majetek nejen v Čechách. V získaném majetku byly nejen dva domy v Praze, ale i panství Vlašim, díky čemuž se Karel stává zakladatelem vlašimské větve

⁶ Informace čerpány z doprovodného textu k výstavě „Auerspergové“, konané 17.7. – 17.9. 2009 na zámku ve Slatiňanech. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

Auerspergů. Karlu Josefu Antonínovi byl císařem Leopoldem II. udělen titul vévoda z Gottschee.⁹

Mladším synem Jana Jindřicha Josefa byl Johann Adam Josef (1721 – 1795), šestý kníže rodu. Roku 1746 se tento kníže oženil s Marií Kateřinou hraběnkou ze Schönfeldu, mladou osmnáctiletou dámou, jež vlastnila rozsáhlý majetek. Kníže tak získal panství Žleby a Nasavrky, součástí byl rovněž slatiňanský zámek. Johann Adam Josef tedy se svou ženou založil druhou linii rodu. Z manželství vzešli čtyři synové, všichni však zemřeli velmi mladí. Marie Kateřina zemřela roku 1753 a veškerý majetek tak zůstal knížeti Johannu Adamovi. Kníže se roku 1755 oženil podruhé, tentokrát s hraběnkou Vileminou z Neiperku. Manželství ovšem zůstalo nenaplněno.¹⁰

Mimo tyto dvě knížecí linie jmenujme dva významné představitele hraběcí linie rodu, kteří žili v této době.

Prvním z nich byl Josef Karel Auersperg (1767 – 1829), což byl osvícenec, mecenáš umění, svobodný zednář a přítel věd. Dlouhou dobu se věnoval státní správě – působil po roce 1792 jako apelační rada v Haliči, od roku 1800 v Čechách a o několik let později jako nejvyšší komoří na Moravě a ve Slezsku.¹¹

Druhým představitelem hraběcí linie byl Maxmilián Auersperg (1771 – 1850). Hrabě Maxmilián se věnoval vojenské kariéře. Zpočátku bojoval v turecko-balkánských válkách a zúčastnil se dobývání Bělehradu. Později, v bojích s Napoleonem, stál v čele kyrysnického

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl 1, A – M*. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3. str. 37.

pluku. Ve slavné “bitvě národů“ u Lipska prokázal obzvláštní statečnost a byl vyznamenán Řádem Marie Terezie a povýšen na generálmajora.¹²

Vraťme se však ke “slatiňanské” větvi Auerspergů. Pokud chtěl tuto větev Johann Adam kníže Auersperg zachovat, nezbyvalo mu nic jiného, než adoptovat syna svého bratra Josefa Karla. Tímto adoptivním synem byl Karel Auersperg, sedmý kníže rodu.¹³

Karel kníže Auersperg (1750 – 1822) byl znám pro svoji vojenskou kariéru u vídeňského dvora. Nejprve se vyznamenal v bojích s Turky, později byl zajat francouzskou armádou v Nizozemí a dva roky vězněn. Po návratu do Rakouska velel obraně Vídně. V roce 1805 však naivně uvěřil napoleonským důstojníkům, kteří s ním naoko uzavřeli mír, a nedal strhnout most přes Dunaj. Francouzi pochopitelně příměří porušili, most přešli a obsadili druhý břeh. Za tuto chybu byl generál Karel Auersperg odsouzen vojenským soudem k vězení, avšak císař František I. jej omilostnil.¹⁴

Manželsví Karla s princeznou Marií Josefou z Lobkovic zůstalo rovněž nenaplněno a došlo tedy k další adopci, kterou umožnila opět vlašimská větev rodu. Adoptivním synem Karla se stal jeho synovec Vincenc. Tento Auersperg zemřel roku 1811, stihl však zplodit potomka, jenž se narodil po otcově smrti roku 1812.¹⁵

¹² Tamtéž.

¹³ Informace čerpány z doprovodného textu k výstavě „Auerspergové“, konané 17.7. – 17.9. 2009 na zámku ve Slatiňanech. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁴ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl 1, A – M*. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3. str. 37.

¹⁵ Informace čerpány z doprovodného textu k výstavě „Auerspergové“, konané 17.7. – 17.9. 2009 na zámku ve Slatiňanech. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

¹⁵ Tamtéž.

Vincenc Karel Auersperg (1812 – 1867) byl osmým knížetem rodu a pro naši práci je to Auersperg nejvýznamnější. Za jeho života došlo k přestavbám zámků ve Slatiňanech a Žlebech. Vincenc Karel se ve Slatiňanech zasloužil o vybudování jednoho z nejlepších výcvikových středisek pro dostihové koně, byl zakladatelem Pardubické parforní společnosti a stal se členem Řádu zlatého rouna. Manželkou Vincence Karla se roku 1845 stala Vilemína hraběnka Colloredo-Mannsfeldová.¹⁶

V těchto místech je opět nutno zmínit se o dvou představitelích jiné větve rodu, protože tito byli z pohledu českých zemí nejvýznamnější Auerspergové vůbec.

Prvním je Karel Vilém Auersperg (1814 – 1890), jenž byl poslancem českého sněmu, pozdější předseda vlády a nejvyšší maršálek Království českého. Karel Auersperg zvaný “první kavalír říše”, se ve čtyřicátých letech devatenáctého století rozhodně postavil na obranu ústavních práv českých zemí a českého sněmu. Později se z původního obránce českých autonomistických požadavků stal neméně bojovný a zarputilý nepřítel české politiky – jednoznačný centralista.¹⁷

Obdobně nepřátelský české straně byl i jeho bratr Adolf Vilém Auersperg (1821 – 1885), který se po krátké vojenské kariéře začal věnovat politice. Jako politik byl velmi rozhodný a nechyběla mu odvaha, vojenská ráznost, strohost a přímočarost. Adolf Vilém byl zapřísáhlý centralista, jenž vynakládal mnoho sil, aby poškodil zájmy Českého království.

¹⁶ Informace čerpány z doprovodného textu k výstavě „Auerspergové“, konané 17.7. – 17.9. 2009 na zámku ve Slatiňanech. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

¹⁷ BARTOŠ, Josef, a kol. *Osobnosti českých dějin*. 2. vyd. Olomouc: Alda, 2005. ISBN 80-85600-94-3. str. 9-10.

Jako ministr vnitra likvidoval jakékoliv projevy české opozice a pronásledoval české politické aktivisty.¹⁸

Nyní se však vraťme k manželství knížete Vincence Karla a hraběnky Vilemíny. Z manželství vzešel syn František Josef Auersperg (1856 – 1938), jenž pokračoval v odkazu svých rodičů a stejně jako oni byl ve Slatiňanech velmi oblíben. Roku 1878 se oženil s hraběnkou Vilemínou Kinskou. Z manželského svazku vzešlo pět dětí.¹⁹

Nejstarší byla Kristýna, jež se narodila roku 1878 a provdána byla za hraběte Jana Klementa Groye. Roku 1880 přišla na svět dvojčata Vincenc a Marie. Vincenc zemřel roku 1919, Marie se roku 1905 provdala za Karla hraběte Trauttmansdorfa. Roku 1887 se narodil Ferdinand, jehož smrtí 13.11.1942 vymírá slatiňanská větev Auerspergů po meči. Všechny majetek přechází testamentárně na jeho synovce, syna starší sestry Marie, Karla Josefa hraběte Trauttmansdorfa.²⁰

Za druhé světové války se Auerspergové zcela přirozeně podle rodinné tradice hlásili k německé národnosti. Někteří z nich za války zahynuli, například Wolf Auersperg (1919 – 1942) jako velitel letky na východní frontě. Dekretem č. 12 prezidenta Beneše byl majetek v květnu 1945 vyvlastněn a vlastníkem se stává stát. Příslušníci rodu dnes žijí v Německu, Rakousku, USA a Argentině.²¹

¹⁸ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl 1, A – M*. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3. str. 37.

¹⁹ Informace čerpány z doprovodného textu k výstavě „Auerspergové“, konané 17.7. – 17.9. 2009 na zámku ve Slatiňanech. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

²⁰ Tamtéž.

²¹ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl 1, A – M*. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3. str. 37.

4. Historie zámku

„V pěkné rovině, která se podlé řeky Chrudimky k městu Chrudimi a dále k Polabí táhne, stojí na mírném návrší nový, vkusně postavený zámek Slatiňanský. Skládá se z hlavního stavení a dvou křídel postranných, upraven jest tak, že se může vším právem nazývati sídlem knížecím, a poněvadž tu jest při zámku rozsáhlý pěkný park, patří k nejkrásnějším sídlům v Čechách.“²²

Ve Slatiňanech máme poměrně časně doloženou jasnou existenci tvrze. August Sedláček uvádí jako prvního známého držitele Slatiňan jakéhosi Františka v letech 1294 – 1297.²³ Dne 3. října 1371 se Zbyněk ze Slatiňan zvaný Othagie a Jan z Tuněchod zvaný Heník „spolčili“, tj. spojili se svými majetky. Zbyněk mimo jiné přinesl do spolku Slatiňany s tvrzí, Jan pak Tuněchody s tvrzí a několik okolních vesnic. Majetek měl připadnout tomu, kdo přežije druhého.²⁴

Jako první zemřel kolem roku 1387 Zbyněk, čímž jeho díl společného majetku připadl Heníkovi. Další, nepřilíš bohaté, zmínky o držitelích Slatiňan máme z patnáctého století.²⁵ Roku 1405 je připomínán Vítek ze Slatiňan, jež v roce 1410 věnoval testamentem 1200 kop českých grošů Vlachňovi z Dobřic (později zvanému ze Slatiňan), Janovi z Tuněchod, Mikšovi z Čankovic, Otíkovi z Kozojed a Maršovi zv. Desátek z Tuněchod. Sám Vítek zemřel kolem roku 1414.²⁶

Vítek ze Slatiňan měl bratra Jana (Heníka) z Tuněchod, který v roce 1411 uzavřel také testament, v kterém odkázal 800 kop na Slatiňanech Blehovi ze Stradov a Vavřinci z Mnětic. Předpokládá se, že Jan zemřel ještě před Vítkem ze Slatiňan.²⁷

²² SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl 1 : Chrudimsko*. Praha: Knihovna Františka Šimáčka, 1882. str. 147.

²³ Viz též EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 1.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Autoři SHP čerpali tyto informace z fondu AČ 1/1840. str. 395.

²⁶ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996., str. 1.

²⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl 1 : Chrudimsko*. Praha: Knihovna Františka Šimáčka, 1882. str. 148.

Dalším doloženým sourozencem Vítka a Jana (Heníka) z Tuněchod byla jejich sestra Běta, jež vstoupila do kláštera klarisek u sv. Františka v Praze. V roce 1416 Běta své celé dědictví, která měla jak v Tuněchodech, tak ve Slatiňanech – tvrze, poplužní i kmecí dvory²⁸, vesnice Trpišov a Kochánovice a veškeré příslušenství, které měla po svých bratrech, prodala svému třetímu bratru Prokopu ze Mžan a jeho dědicům za 2000 kop grošů.²⁹

V období husitských válek byl ústřední postavou ve Slatiňanech Vlacheň ze Slatiňan (Dobrčic), který je poprvé písemně zmíněn roku 1409³⁰. Dne 7. června 1421 je dokonce jedním ze signatářů zápisu čáslavského sněmu. V roce 1437 zapsal veškerý svůj majetek Hilprantovi z Čankovic a svému zeti Vítkovi z Talmberka. Vlacheň zemřel kolem roku 1445.³¹

Po smrti Vlacheň roku 1445 přešly Slatiňany na Talmberky – Vítka a Diviše. Vítěk z Talmberka se aktivně účastnil dění na straně Jiříka z Poděbrad. Vítěk zemřel někdy před rokem 1454 a na Slatiňanech po něm zůstali sirotci Matyáš, Vítěk a Ofka pod poručnictvím Zikmunda Anděla z Ronovce spolu se strýcem Divišem z Talmberka.³²

V dalších letech byl tedy vůdčí slatiňanskou osobností maršálek královny Johany³³ Diviš z Talmberka, jež k roku 1465 na Slatiňanech pobýval společně s jinak neznámým bratrem Hynkem a sestrou Annou.³⁴

V roce 1469 byly Slatiňany obsazeny vojskem Zdeňka Konopišťského ze Šternberka, který se zde při čekání na krále Matyáše pokusil dobýt chrudimské předměstí a snad i zničil několik okolních vesnic a tvrzí. Jestli tento osud potkal také Slatiňany doloženo nemáme.³⁵

²⁸ POPLUŽNÍ DVŮR [online]. [cit. 1. 12. 2009]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Poplužní_dvůr>
Poplužní dvůr je výraz pro bohatý a rozsáhlý statek s polnostmi. Kmecí = selské dvory, místo, kde bydleli sedláci. Kmecí dvory byly součástí dvorů poplužních.

²⁹ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 2.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž.

³³ FIDLER, Jiří. *České královny*. Praha: Fragment, 1998. ISBN 80-253-0178-8. str. 33-34.

Královna Johana byla druhou manželkou Jiřího z Poděbrad a byla jedinou českou královnou pocházející z domácí šlechty.

³⁴ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 3.

³⁵ Tamtéž.

V sedmdesátých letech patnáctého století na Slatiňanech sídlila výše zmíněná Anna z Talmberka. Zřejmě ona prodala Slatiňany rytíři Zikmundu Šárovcovi ze Šárova, který na Chrudimsko přišel zřejmě roku 1484 a kromě domu v Chrudimi si koupil i hrad Rabštejnek. Se jménem Zikmunda Šárovice ze Slatiňan je možno se v pramenech setkat až do roku 1503.³⁶

Zikmund Šárovec ze Šárova po sobě zanechal dva syny – staršího Václava, kterému roku 1510 připadly Slatiňany a mladšího Zdeňka, jež zůstal na Rabštejniku. Oba bratři patřili ke skupině pro svou dobu typických výbojných vladyků. Slatiňanský Václav Šárovec ze Šárova byl roku 1522 obeslán k soudu samotným králem Ludvíkem Jagelonským za uvěznění Matouše z Habrova přímo ve Slatiňanech, ze kterého si Václav hodlal udělat svého poddaného. Samotná záležitost se táhla ještě několik let. Život Václava Šárovice nakonec skončil na pražském popravišti.³⁷

Před svou smrtí prodal Václav Šárovec ze Šárova spolu se svým bratrem Zdeňkem Šárovcem ze Šárova společný majetek 25. července 1525 chrudimské obci za celkem 2450 kop českých grošů.³⁸

Trhovou smlouvu svým majetátem potvrdil sám král Ludvík Jagelonský. V letech 1538-1540 chrudimská obec přikoupila také rabštejnský statek.³⁹

Panování města Chrudim nad Slatiňanami mělo však nakonec pouze krátkou životnost. Roku 1547 v důsledku prohraného prvního protihabsburského odboje byly statky Slatiňany i Rabštejnek spolu s dalšími statky konfiskovány Ferdinandem I. Dne 19. listopadu 1547 byl celý konfiskát měst Jaroměř, Dvora Králové, Hradce Králové a Tábora prodán za 90 004 kop míšeňských grošů⁴⁰ Janu z Pernštejna a na Helfštejně.⁴¹

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ PETRÁŇ, Zdeněk; RADOMĚŘSKÝ, Pavel. *Encyklopedie české numismatiky*. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-09-5. str. 69-277.

Míšeňský groš byla stříbrná mince, kterou podle vzoru pražských grošů začali razit v první polovině 14. století v sousedním Sasku.

Český groš byla stříbrná mince, kterou od roku 1300 nechal razit český král Václav II.

Rýnský zlatý byla zlatá mince, která podle dohody kurfiřtů z roku 1386 vážila 3,5 g, mince však obsahovala pouze 3,39 g ryzího zlata. Mince používána též v Čechách.

⁴¹ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 3-4.

Jan z Pernštejna však již 9. prosince 1547 prodal rabštejnsko-slatiňanský statek za 3000 kop českých grošů Heřmanu Lhotskému ze Zásmuk.⁴²

Heřman Lhotský ze Zásmuk působil v polovině šestnáctého století jako hejtman chrudimského kraje. Roku 1554 zemřel a statek po něm zdědil jeho syn Ctibor Lhotský ze Zásmuk, který byl v této době ještě nezletilý. Na požádání poručníků jej v témže roce zemský soud uznal za zletilého a Ctibor, ihned jakmile se tak stalo, prodal celý rabštejnsko-slatiňanský statek za 5750 kop českých grošů Jindřichu Frankovi z Liběchova a na Stráži.⁴³

Jindřich Franěk roku 1560 zemřel a statek do zletilosti synů Václava a Jana spravovala vdova Alena z Hodkova. V následujících letech se mezitím zletilí bratři rozdělili o celou pozůstalost – Václav obdržel Slatiňany a Rabštejnek, Jan pak Stráž. Roku 1575 prodal Václav celý statek písaři menších desk zemských Bohuslavu Mazancovi z Frymburka. Cena celého statku byla 19 500 kop míšeňských grošů. Podle výminek uvedených ve smlouvě si nechal prodávající značnou část majetku.⁴⁴

Nový majitel Bohuslav Mazanec z Frymburka svoje nové sídlo začal přestavovat, ale dostavět jej nestačil. 3. ledna 1589 již uzavřel svoji poslední vůli, podle níž se jeho druhá žena Alena Škopkovna z Bílých Otradovic stává poručnicí jejich dosud nezletilých dětí – syna Karla a dcer Aničky a Dorničky. Dědicem Slatiňan se stal Jan Mazanec z Frymburka, který byl již zletilý a v této době pobýval v cizině.⁴⁵

Alena dostala jako věno tzv. dolejší Machačovský dvůr. Obě malé dcery měly zůstat s matkou na slatiňanské tvrzi, zletilá dcera Mandaléna z prvního manželství měla pobývat na Vartmberce. Bohuslav Mazanec zemřel 10. ledna 1589.⁴⁶

Vdova Alena se poměrně brzy vdala za pana z Licka a po určitou dobu spravovala kromě Slatiňan také Mimoň. Dnes již nevíme, jaký byl osud nedostavěné stavby Bohuslava Mazance. Starší syn Jan Mazanec z Frymburka byl v době smrti otce na zahraničních cestách, jak bylo zmíněno výše. V roce 1591 již pobýval v Čechách, kde se jeho zájmy křížily

⁴² Tamtéž. str. 4.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž. str. 4 - 5.

⁴⁶ Tamtéž. Str. 5.

s nevlastní matkou Alenou. Jan nechtěl postoupit Aleně zmíněný Machačovský dvůr, Alena zase zabrala nedotknutelné sirotčí peníze. Tento vzájemný spor byl v roce 1591 uzavřen přímo na slatiňanské tvrzi smlouvou Aleny s Janem Mazancem a jeho dosud nezletilým bratrem Karlem. Alena měla mimo jiné povinnost se ze statku vystěhovat.⁴⁷

Jan Mazanec z Frymburka prodal roku 1594 statek Zikmundu Karlíkovi z Nežetic za 26 200 kop míšeňských grošů. V tržební smlouvě je uvedena tvrz Slatiňany, zámek Rabštejnec pustý a vesnice, které již tradičně ke statku náležely.⁴⁸

Zikmund Karlík z Nežetic dokončil podle tradice dílo Bohuslava Mazance z Frymburka – roku 1597 založil nový mlýn pod tvrzí, vystavěl nový pivovar, sladovnu, založil nové rybníky. Jeho aktivita v této oblasti ovšem narážela na zájmy chrudimské obce, se kterou se poměrně často dostával do sporů. Zikmund zemřel v roce 1603 a statek připadl jeho dvěma synům - staršímu Jiříku a mladšímu Václavu Šťastnému. Až po devíti letech se oba bratři rozdělili, bylo to v roce 1612. Jiřík vyplatil mladšího bratra částkou 4000 kop míšeňských grošů. Václav Šťastný však měl do budoucna ve Slatiňanech dveře otevřené.⁴⁹

Jiřík Karlík z Nežetic se v druhém desetiletí velmi aktivně angažoval protihabsbursky. Jeho aktivita vzrostla zejména v letech 1618 – 1619. Není proto žádným překvapením, že po Bílé Hoře ujel okamžitě ze země a logicky se tak nedostavil před exekuční komisi. Následoval rozsudek ze dne 14. července 1622, na základě kterého byl odsouzen ke ztrátě hrdla, cti i statku, což v posledním případě znamenalo ztrátu jednak slatiňanského statku, jednak domu u Kometů na pražském Václavském náměstí.⁵⁰

Konfiskace majetku Jiříka Karlíka z Nežetic probíhala samozřejmě díky odjezdu majitele velmi hladce. Dne 3. listopadu 1621 nařídil Karel z Lichtenštejna⁵¹ provedení odhadu. Ještě před uzavřením konfiskačního případu o statek projevovala zájem pro svého syna Fridricha Markéta z Talmberka, rozená Trčková, která tehdy vlastnila Chrast u Chrudimi a Rataje nad Sázavou. Ještě na podzim roku 1621 složila 4000 kop míšeňských grošů jako

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž. str. 6.

⁵¹ KAREL I. Z LICHTENŠTEJNA [online]. [cit. 1. 12. 2009].

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_z_Lichtenštejna>

Karel z Lichtenštejna byl po bitvě na Bílé hoře zemským místodržícím v Čechách.

zálohu. Proč nebyl nakonec Markétě statek prodán není zřejmé. Přednost byla dána císařskému radovi a nejvyššímu soudci Moravského markrabství Lvu Buriánovi Berkovi z Dubé a z Lipého na Rýzmburce, Novém Veselí a Rosicích.⁵²

Dostí zdlouhavý vývoj mělo stanovení ceny. Trhová smlouva byla uzavřena na počátku roku 1623 a stanovovala cenu na 24 000 kop míšeňských grošů. Nakonec s ohledem na jakýsi odhad statku rozhodl císař o zvýšení ceny. Dne 22. února 1623 byl učiněn kompromis mezi odhadem a již stanovenou cenou – z odhadu byly sleveny 4000 rýnských zlatých. Ve smlouvách je statek označen zcela obecně (statek Slatiňany) bez bližší specifikace. Statek Slatiňany byl zařazen jako součást nově zřízeného fideikomisu⁵³ Berků.⁵⁴

Z konfiskačních spisů vyplývá, že byly Slatiňany již na počátku třicetileté války zničeny procházejícími vojsky.⁵⁵

Po smrti Lva Buriána hraběte Berky z Dubé zůstalo kromě jeho majetků (Rosice, Rychmburk, Slatiňany, Budišov) především mnoho dluhů. Správy majetku se do zletilosti syna Matyáše Ferdinanda Františka Berky z Dubé ujala vdova Františka Hipolyta Eusebie rozená Fürstenberková, která měla dle testamentu manžela jištěno své jmění na Rosicích a Slatiňanech. Slatiňanský statek měla vyhrazen jen pro sebe. O jejím pobytu ve Slatiňanech však nic bližšího nevíme.⁵⁶

Syn Matyáš Ferdinand František Berka z Dubé se ujal zděděných fideikomisních statků roku 1641. Matyáš však zemřel bez dalších dědiců již roku 1644. Průběh nejtěžších let třicetileté války na Slatiňanech neznáme, ale lze předpokládat, že byly dosti značné s ohledem na popsané škody v okolí Slatiňan, které byly způsobeny Švédy hlavně roku 1645.⁵⁷

Dědictví Matyáše Ferdinanda Františka Berka z Dubé náleží k nejproblematičtějším v této době. Byly zde obrovské dluhy, které s postupem času díky úrokům velmi rostly.

⁵² EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 6.

⁵³ SVĚŘENECTVÍ [online]. [cit. 1. 12. 2009]. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Fideikomis>>

Fideikomis je majetek, který zakladatel zajišťuje pro rod ustanovením o jeho nezcizitelnosti a dědické posloupnosti.

⁵⁴ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 6.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž. str. 8.

⁵⁷ Tamtéž.

Aktivně si zpočátku počínal Fridrich Rudolf hrabě Fürstenberk, příbuzný výše zmíněné zemřelé vdovy Františky Hipolyty Eusebie, jenž se na základě neplnění testamentu Lva Buriána Berky z Dubé vůči jeho manželce ujal řízení slatiňanského statku roku 1647.⁵⁸

Správa statku Slatiňany Fridrichem Rudolfem hrabětem Fürstenberkem skončila roku 1651.⁵⁹

Období následující není zcela zřetelné. Víme, že fideikomisu se dílem ujal vzdálený bratranec Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé, který je také jako majitel uveden v berní ruce.⁶⁰ Protože nebyly stále vypořádány staré dluhy, povolil sám císař Leopold I. vyjmutí Slatiňan z berkovského dědictví a začátkem roku 1658 rozhodl o jeho prodeji. Roku 1660 se tak slatiňanský statek dostává do dražby. Cena byla při této dražbě stanovena na 33 000 zlatých a statek za ni získali hrabata z Bubna.⁶¹

Koupě statku hrabaty z Bubna se však nakonec nestala správným krokem a novým majitelům se rozhodně nedařilo plnit veškeré finanční závazky vůči starým věřitelům. Následoval tak prodej slatiňanského statku roku 1669, kdy za něho jeho majitel František Adam hrabě z Bubna obdržel 36 000 rýnských zlatých. Kupcem statku byl Adam Zikmund Puchart Voděradský z Voděrad a na Hrochově Týnci.⁶²

Zdravotní stav Adama Zikmunda se však brzy začal zhoršovat, což ho vedlo k tomu, že 7. března 1671 sepsal svoji poslední vůli, v níž odkázal statek dvěma synům – Jaroslavu Zikmundovi Maxmiliánovi a Ferdinandu Zdeňkovi. Poručnicí svých nezletilých synů ustanovil svoji manželku Annu Barboru Puchartovou. Adam Zikmund zemřel krátce po uzavření testamentu dne 14. dubna 1671.⁶³

Poručnice malých dětí zemřela roku 1678. Oba bratři pak drželi Slatiňany do roku 1680, kdy při morové epidemii zemřel Ferdinand Zdeňk. Po smrti bratra prodal v roce 1681

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ BERNÍ RULA [online]. [cit. 1. 12. 2009]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Berní_rula>

Berní rula je první úplný soupis daňových povinností v Českém království z roku 1654.

⁶¹ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 9.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

již zletilý Jaroslav Zikmund Maxmilián Hrochův Týnec manželovi jedné ze svých sester, což znamenalo, že jediným sídlem pro rodinu zůstaly Slatiňany.⁶⁴

Z roku 1681 se zachoval nejstarší pohled na slatiňanský zámek na votivním obraze obce Slatiňan na paměť morové epidemie roku 1680 namalovaný Samuelem Andrezem; na obraze je mimo jiné zachycen majitel statku Jaroslav Zikmund Maxmilián Puchart z Voděrad a tehdejší chrudimský děkan Hataš; za namalovaným kostlivcem je znázorněn kromě kostela i zámek.⁶⁵

V době vzniku tohoto obrazu byl zdravotní stav majitele statku velmi špatný a 15. listopadu 1681 proto sepsal svůj testament. Jako dědice v něm ustanovil svého, v té době teprve šestiletého, syna Františka Adama Pucharta z Janovic a jeho poručnicí svoji manželku Františku Sidonii rozenou Kapounovou. V tomto testamentu je slatiňanské panství jednoznačně nazýváno zámkem. Jaroslav Zikmund zemřel v roce 1682.⁶⁶

Vdova po Jaroslavu Zikmundovi se záhy po smrti manžela vdala za Augustina Norberta Voračického z Paběnic a zanedbávala jak výchovu malého Františka, tak správu nad panstvím. Na základě toho bylo poručnictví Františce Sidonii odebráno a postoupeno Anně Beatrix Cellerové, švagrové Františky Sidonie. Poručnictví skončilo roku 1698. Matka mladého pána se i po zrušení poručnictví snažila uplatňovat zřejmě neoprávněné nároky na část majetku. Syn nechtěl z etických důvodů přistoupit na soudní vypořádání, avšak situace došla tak daleko, že v roce 1704 museli být ustanoveni komisaři. Roku 1706 Františka Sidonie zemřela, což zabránilo rychlému vyřešení případu. Její manžel Augustin Norbert Voračický z Paběnic totiž nadále uplatňoval nároky na celý statek. František Adam zemřel roku 1708, tedy dva roky po své matce. František byl posledním mužským příslušníkem rodu. Byli tedy ustanoveni 3 komisaři, kteří slatiňanský statek nabídli ve dražbě. Za 71 500 zlatých byl statek prodán rytíři Karlu Josefu Zumsandovi ze Sandberku na Volanicích.⁶⁷

Nový majitel se jevil jako dobrý hospodář, který jednak postavil nový dvůr v Kochánovicích, náležejícím k panství, jednak postavil nové hospodářské budovy u zámku. Druhou stranou mince bylo jeho zacházení s poddanými, za které se dostal do vězení. Karl

⁶⁴ Tamtéž. str. 10.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž. str. 10 - 12.

Josef Zumsanda zemřel roku 1717 a slatiňanský statek po něm zdědil jeho bratr Johann Heinrich.⁶⁸

Johann Heinrich se stejně jako bratr dostal do sporu s poddanými, se kterými bylo zřejmě nelidsky zacházeno a byli přetěžováni. Spor byl řešen soudní cestou v Praze. Jelikož Johann Heinrich zůstával často v Praze a správce panství Johann Güntzl se dostal pro zacházení s poddanými do chrudimského vězení, ve Slatiňanech pobývala pouze dcera zemřelého Karla Josefa slečna Konstancie Renata Zumsandová ze Sandberku, která zde v důsledku sporu s poddanými nezažívala zrovna šťastné chvíle. Pro nás je podstatné, že z obšírné kauzy i spisů popisujících spory vyplývá jednoznačně toto – zdejší panské sídlo bylo zásadně nazýváno zámek.⁶⁹

V roce 1732 se v důsledku starých dluhů dostal celý statek znovu do dražby. Průběh dražby opět řídili tři ustanovení komisaři. V dražbě nakonec uspěl s nabídkou 108 500 zlatých majitel nasavrckého panství Josef Franz hrabě Schönfeld. Panství se v této době skládalo z vesnic Slatiňany, Škrovád, Trpišov, Týnec, Lipina, Lhota, Sobětuchy, 4 hospodářských dvorů, mlýna a pěti krčem.⁷⁰

Josefu Franzi náležely v době zakoupení Slatiňan kromě již zmíněných Nasavrck také Seč, Zaječice, Šumperk a Nabočany. Josef Franz byl v době koupě nového panství již v pokročilém věku a měl jediné dítě – dceru Marii Kateřinu. Roku 1735 uzavřel hrabě Schönfeld poslední vůli, ve které celý svůj majetek mladičké dceři (*1728) odkázal. Hrabě zemřel 22. února 1737.⁷¹

Marie Kateřina si po poručnické vládě Jana Václava hraběte Caretta vzala roku 1746 Johana Adama knížete Auersperga. Tento muž pocházel ze starého říšského rodu s rodokmenem sahajícím do počátku druhého tisíciletí. V Čechách se rod usadil právě během osmnáctého století, kdy dva bratři vyženili poměrně velké statky – prvním byl Karel Josef

⁶⁸ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl 1 : Chrudimsko.*

Praha: Knihovna Františka Šimáčka, 1882. str. 150.

⁶⁹ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany.* Pardubice, 1996. str. 12.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž. str. 12 - 13.

Antonín, který získal panství Vlašim, a druhým výše zmíněný Johan Adam, jenž kromě slatiňanského panství vyženil rovněž Žleby.⁷²

Marie Kateřina zemřela roku 1761 a tato skutečnost znamenala, že veškerý majetek přešel definitivně na rod jejího manžela. Pokud jde o spojené panství, zde se velmi brzy začala projevovat výhodnější poloha Slatiňan oproti Nasavrčkům. Nasavrcký zámek se postupem času stával pouze administrativním centrem s vrchnostenskou správou.⁷³

Dědictví rozsáhlého majetku po Marii Kateřině nebylo zcela bezproblémové. Tři její synové zemřeli ještě před ní a čtvrtý padl nedlouho po smrti matky v souboji u Červeného Hrádku. Jediným dědicem se tak stal pouze vdovec Johann Adam kníže Auersperg, který se po smrti první ženy oženil s hraběnkou Vilemínou z Neiperku. Toto manželství zůstalo bezdětné a Johann Adam zemřel v roce 1795.⁷⁴

Vzhledem k tomu, že nakonec zůstal kníže Auersperg bezdětný, zdědil jeho statky synovec, tedy konkrétně mladší syn Karla Josefa Antonína, Karel. Tento muž v době dědického řízení působil ve vojenských službách ve Vídni.⁷⁵

Počátek éry Karla Auersperga byl spojen s dostavbou zámku. Karel kníže Auersperg zemřel ve Vídni dne 6. prosince 1822.⁷⁶

Dědicem Karla Auersperga se stal syn jeho bratra Viléma – Vincenc Auersperg, kterého Karel Auersperg adoptoval. Vincenc zemřel roku 1811, stihl však zplodit potomka, jenž se narodil roku 1812. Byl jím Vincenc Karel kníže Auersperg, jehož poručnicí se stala matka Gabriela z Lobkovic.⁷⁷

Roku 1834 byl nastupující mladý kníže z rozhodnutí zemského soudu předčasně (o dva roky) uznán zletilým, což znamenalo, že se mohl fakticky ujmout zděděných statků.

⁷² Tamtéž. str. 13.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž. str. 14.

⁷⁵ Tamtéž. str. 15.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž. str. 18.

Vincenc Karel Auersperg si vysloužil uznání za své hospodaření přikupováním nových statků a zakládáním průmyslových závodů – v případě Slatiňan například místního cukrovaru.⁷⁸

V roce 1857 došlo k přístavbě celého zámeckého křídla podle plánu architekta Benedikta Škvora. Nové křídlo mělo vzniknout z důvodu nedostatku prostoru ve stávajícím objektu a celá novostavba měla ležet v zámeckém parku.⁷⁹

Okna ve starém zámku neměla být zastavěna a nové pokoje měly být orientovány k jihu. Starý zámek měl dle protokolu dvě kamenná schodiště a střední dvůr obíhající chodby, které měly pokračovat do novostavby. Na západní čelní straně mělo pro rychlejší spojení s přízemím vzniknout nové vřetenové schodiště pro služebnictvo. Celé přízemí zámku pak mělo být zaklenuto, v prvním a druhém patře měly být všechny místnosti obloženy rákosem, na půdě měla být cihelná podlaha. Nová střecha měla být pokryta břidlicí a oddělena od starého zámku požárním štítem.⁸⁰

Další přístavbou zámku byla v roce 1864 nová schodišťová věž s břidlicovou krytinou u vjezdu do zámku.⁸¹

Vincenc Karel kníže Auersperg zemřel dne 7. července 1867. Dědicem nasavrckého panství, zrekonstruovaných Žlebů, Tupadel a Dolních Kralovic se stal jeho syn František Josef kníže Auersperg.⁸²

Stavební činnost konce devatenáctého a počátku dvacátého století na slatiňanském zámku máme zdokumentovánu velmi špatně. Z roku 1910 pocházejí plány na vznik koupelny s předsíní, která vznikla v horním obytném patře. V koupelně byla kamna, umyvadlo, vana a kloset, v předsíni pak točité schodiště na půdu a druhá kamna. Na půdě vznikly dvě nové šatny a komora. V půdních prostorech byla rovněž na ocelové traverzy položena nová podlaha.⁸³

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž. str. 20.

⁸⁰ Tamtéž. str. 21.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Autoři SHP čerpali informace z fondu Vs Nasavrky, plány č. 582-584, uložených v SOBA v Zámrsku.

Nedlouho po skončení první světové války, kdy se nedostávalo prostor jak pro úřady, tak byty, uvažovala okresní politická správa o možnosti využít k těmto účelům také slatiňanský zámek. Správa panství rezolutně takové řešení odmítala. Odůvodňovala to tím, že zámek je k těmto účelům absolutně nevhodný a navíc obydlený. K realizaci záměru okresní politické správy tak nakonec nedošlo.⁸⁴

Z období první republiky a druhé světové války se nezachovaly ke slatiňanskému zámku ve spisech státní památkové správy žádné dokumenty.⁸⁵

V roce 1942 zdědil celé panství synovec zesnulého Ferdinanda knížete Auersperga – JUDr. Josef Trauttmansdorff. Po druhé světové válce se stal slatiňanský zámek na základně Benešových dekretů konfiskátem a připadl československému státu.⁸⁶

Od roku 1946 bylo ve Slatiňanech budováno dnes proslulé hipologické muzeum, za jehož zakladatele považujeme Dr. Františka Bílka. Na zámek byl postupně převezen mobiliář z více než stovky zámeckým objektů a jiných institucí.⁸⁷

Myšlenka založit ve Slatiňanech hipologické muzeum byla úzce spjata se snahou prof. Františka Bílka zachránit plemeno koně starokladrubskeho vraníka. V roce 1945 bylo plemeno přestěhováno z Průhonic u Prahy do Slatiňan, kde bylo umístěno do bývalých knížecích stájí. Prof. Bílek chtěl ve Slatiňanech založit muzeum, jež by soustředila dokumentaci ukazující funkci koně v lidské společnosti v průběhu věků. Žádost o zřízení muzea právě ve Slatiňanech, kterou prof. Bílek podal roku 1946 na ministerstvo zemědělství, zdůvodnil velkou hipologickou tradicí ve Východních Čechách.⁸⁸

Roku 1947 bylo žádosti o zřízení muzea vyhověno a pro tyto účely byl ministerstvem zemědělství přidělen slatiňanský zámek, včetně parku. Původní projekt navrhoval rozdělit

⁸⁴ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 23.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ ŠÍMEK, Tomáš, a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Svoboda, 1989. str. 453.

⁸⁷ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 26.

⁸⁸ Tradicemi jsou myšleny: nejstarší u nás dochovaný hřebčín v Kladruzech nad Labem, první česká parforsní společnost v Pardubicích, Velká pardubická, posádka vojenského jezdecktva nebo koňské trhy v Chrudimi. Informace čerpány z publikace 50 let hřebčína Slatiňany 1945 – 1995, kterou vydal v roce 1995 Národní hřebčín Kladruhy nad Labem. Publikace nemá číslování stran.

expozici na tři části. Tři místnosti měli být zachovány pro reprezentativní účely, pět místností bylo vyčleněno pro vědeckou část⁸⁹ a zbytek veřejnosti přístupných prostor je věnován zobrazení koně v umění. Hipologické muzeum bylo otevřeno v roce 1950 a návštěvníkům byla zpřístupněna část Kůň v umění. Vědecká část muzea byla otevřena roku 1952.⁹⁰

Z rozhodnutí ministerstva financí bylo dne 16. května 1950 hipologické muzeum spojeno s pokusným hřebčínem. Na základě této skutečnosti bylo muzeum přejmenováno na Státní pokusný hřebčín – studijní oddělení Slatiňany. Jeden čas hrozilo zabránění muzea armádou, čemuž zabránila jen památková ochrana. V roce 1951 měla být zámecká budova postoupena pro učňovská zařízení národních podniků Transporta a Kovolis, sbírky měly být umístěny buď přímo v pokusném hřebčínu nebo rozděleny po státních ústavech pro chov koní. Protest proti tomuto záměru podepsali např. správce muzea Bedřich Kořínek a prof. František Bílek. Přes protest těchto odborníků se v srpnu 1951 mělo muzeum přesunout do provizoria jízdní v Chlumci nad Cidlinou. Muzeum bylo zachráněno přímo v den balení sbírek paradoxně národním podnikem Transporta, který oznámil, že našel jiné řešení. I v následujících letech však muzeu několikrát hrozilo přestěhování jak díky úřadům, tak díky dalším národním podnikům, např. Stavoprojektu, které si na prostory muzea činily nárok. Až 12. června 1952 vydalo ministerstvo zemědělství souhlas s vynětím zámku – muzea – z majetku Státního pokusného hřebčína ve Slatiňanech.⁹¹

Dne 2. března 1953 byl slatiňanský zámek vyhlášen za státní kulturní majetek a 12. června téhož roku byl odevzdán do správy ministerstva školství, věd a umění. V témže roce byly vyhotoveny podrobné plány zámku a o rok později byla opravena nepříliš šťastně střecha (eternit, bobrovky, částečně bridlice). Část údajně méně hodnotného inventáře byla vytríděna a nabídnuta k odprodeji.⁹²

V roce 1955 byla otevřena otázka převedení hipologického muzea ve Slatiňanech na Československou akademii zemědělských věd; tato varianta však nakonec nebyla realizována. Po likvidaci státní památkové správy v roce 1958 byla správa zámku jednostranným

⁸⁹ Vědecká část byla dle původního záměru rozdělena na 4 části: paleontologii, zoologii, anatomii a domestikaci. Záměrem této části je seznámit návštěvníky muzea s vývojem koně a koňovitých, stavbou těla, nemocech a chovem koní především z biologického pohledu.

⁹⁰ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce, vypracovanému Ing. Jaroslavem Havlíčkem.

⁹¹ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 26-27.

⁹² Tamtéž. str. 27.

opatřením likvidátora převedena na Krajský vlastivědný ústav ke dni 28. prosince 1959.

V následujících letech byl protokolárně předán Středisku státní památkové péče a ochrany v Pardubicích i zámecký inventář, knihovna byla převedena Okresnímu národnímu výboru v Chrudimi.⁹³

Správcem zámku je v současné době Národní památková ústav, odborné pracoviště v Pardubicích.⁹⁴

V roce 2009 mohli ještě návštěvníci shlédnout sbírky muzea tak, jak je z velké části téměř před šedesáti lety koncipoval profesor Bílek. Protože však již doba pokročila, je dle odborníků třeba některé části upravit, modernizovat a doplnit o soudobé informace z chovu koní a jezdeckví.

V roce 2010 muzeum dozná určitých změn a doplňků podle toho, jak to povolí pravidla daná Národním památkovým ústavem, finanční prostředky a také ohled na práci předchozích zakladatelů a správců sbírek.⁹⁵

⁹³ Tamtéž. str. 27-28.

⁹⁴ Tamtéž. str. 28.

⁹⁵ ZÁMEK SLATIŇANY [online]. [cit. 1. 12. 2009]. <http://www.zamek-slatinany.cz>

Změny by se měly týkat především vědecké části muzea, kde je třeba doplnit expozici o nové poznatky z oblasti přírodních věd.

5. Stavební historie zámku

5.1. Původní středověká tvrz

Jako v mnoha jiných případech byla předchůdcem současného slatiňanského zámku tvrz, jež je doložena jistě k roku 1371. K její stavební podobě dnes nelze nic konkrétního říci, byla totiž již v renesančním období zbořena. Jako nejpravděpodobnější varianta, kam bychom ji mohli umístit, se jeví jižní část současného zámeckého nádvoří a přilehlé partie jižního a západního křídla zámku.⁹⁶ Jedinými pozůstatky tvrze jsou pravděpodobně dva sklepní prostory, nacházející se pod západním křídlem stávajícího objektu. Oba gotické sklepy jsou klenuty valenou klenbou⁹⁷ z kamene a mají různou úroveň podlah, kdy rozdíl činí 3,5 metrů. V níže položeném sklepe se nachází jednoduchý, půlkruhový portálek. V roce 1469 lze s určitou pravděpodobností předpokládat zničení tvrze Matyášem Korvínem, přestože tuto skutečnost písemně doloženou nemáme.⁹⁸

5.2. První etapa výstavby objektu – 16. století

Výstavba renesančního zámku je však již doložena písemnými prameny. Výstavbu prováděl ve druhé polovině šestnáctého století mistr Oldřich Avostalis, dvorní stavitel „J.M.C.“⁹⁹, který tou dobou působil také při přestavbě pardubického zámku a výstavbě litomyšlského zámku. Stavba byla prováděna pro tehdejšího majitele panství Bohuslava Mazance z Frymberka, který však zemřel již roku 1589, kdy byly dokončeny pouze základy budoucího zámku. Dle testamentu ve stavbě pokračovala vdova po zesnulém Alena Škopková z Bílých Otradovic.¹⁰⁰

⁹⁶ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 65.

⁹⁷ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 1, A – K*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-07-8. str. 498.

Valená klenba je konstruována nejčastěji podle polokruhového oblouku. Přenáší zatížení ze stropu do protilehlých podpor. Je obvykle stavěna nad obdélníkovými prostory.

⁹⁸ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 65.

⁹⁹ Jeho Milosti Císařské.

¹⁰⁰ BURDYCHOVÁ, Milena. *Stavebně historický průzkum. Státní zámek Slatiňany*. Pardubice, 1981. str. 12.

Není zcela prokazatelně jasné, zda stavbu dokončila Alena Škopková nebo až Zikmund Karlík z Nežetic. Podoba zámku je však zachycena na obraze, který visí v chrudimském chrámu Nanebevzetí Panny Marie.¹⁰¹ Tento obraz dokládá, že stavba byla ve své renesanční podobě dokončena. Zámek je zachycen od severovýchodu. Stavba byla opatřena podobnými sdruženými okny jako litomyšlský zámek, lunetovou římsou¹⁰² a velmi podobnými členitými štíty nebo vikýři s římsami, pilastry¹⁰³ a čučky¹⁰⁴. Fasády byly sgrafitové.¹⁰⁵

Na obraze znázorněný zámek se kryje s dnešním východním a jižním křídlem objektu. V této části zámku se z té doby zachovaly ve vrchních sklepech a z velké části i v přízemí klenby rozměrných místností, z nichž je patrné, že stavba měla v přízemí poměrně jednoduchou jednotraktovou dispozici o pěti prostorách. Ve sklepech byly dokonce přinejmenším dvě jižní místnosti východního křídla spojené a příčnou zeď přízemí vynášel mohutný pas. V patře bylo příčné dělení pravděpodobně obdobné. Takto uspořádaná dispozice nakonec ani nemusela mít v nádvoří arkádovou chodbu, ale komunikace mohla být řešena pomocí schodišťové věže. Její existenci v poměrně rozměrné podobě v jihovýchodním koutě nádvoří potvrzuje např. inventura z roku 1622, v níž se uvádí světnice „ve šneku“ s dosti rozsáhlým inventářem. V tomto místě navíc dosud existuje spojovací schodiště ve sklepech. Ve vrchních sklepech a v přízemí se z této doby zachovaly původní klenby. Jedná se o klenby valené, poměrně střídavě členěné trojbokými výsečemi, pouze jižní místnost východního křídla má v přízemí výtvarně působivější klenbu s dvojicemi koutových výsečí. Z dalšího vybavení té doby známe jen portálek profilovaný kymou¹⁰⁶, umístěný dnes

¹⁰¹ Obraz pochází z roku 1681, a jedná se o nejstarší pohled na slatiňanský zámek. Autorem obrazu je Samuel Andrež, jenž obraz namaloval na paměť morové epidemie 1681.

¹⁰² DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 2, L – Ž*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-08-6. str. 559.

Luneta=kuklice. Vznikne průnikem menší valené klenby, kolmé na klenbu hlavní. Čelní oblouk lunety bývá např. půlkruhový nebo převýšený. Lunetovou římsu tvoří řada menších lunet.

¹⁰³ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 2, L – Ž*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-08-6. str. 695.

Pilastr je svislý podpěrný architektonický článek s dekorativní funkcí; má podobu plochého pravouhlého do zdi zapuštěného pilíře, který z líce stěny vystupuje pouze mírně. Naznačuje zesílení zdiva, člení zeď i jiné architektonické prvky (okna, portály).

¹⁰⁴ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 1, A – K*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-07-8. str. 195.

Čuček je ozdobný zakončovací architektonický článek, většinou ve tvaru čtyřboké vázy, zakončené kulovým nebo šiškovým útvarem.

¹⁰⁵ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 65.

¹⁰⁶ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 1, A – K*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-07-8. str. 533.

v kotelně. Podle popisu z roku 1696 byla tvrz obehnaná valy. Existence valů samozřejmě indikuje i úplné vnitřní uzavření tvrže hradbou. Existuje tedy předpoklad, že základová zeď západního křídla, což zahrnuje jižní, západní i severní zeď jeho barokní části, je již renesančního původu a tvořila tak spolu s pokračováním západní zdi po celém okraji nádvoří vnitřní opevnění. Tento předpoklad se opírá o tloušťku této zdi ve sklepech i existenci otvorů, zrušených schodištěm z gotického sklepa nejpozději v 18. století.¹⁰⁷

K blíže nespécifikovatelné výstavbě v této části areálu mohlo dojít i během sedmnáctého století, např. v inventuře z roku 1622 se uvádí nový pokoj. Žádné stavební prvky, které by mohly být zařazeny jednoznačně do sedmnáctého století však na zámku autoři SHP¹⁰⁸ nezaznamenávají. Na panství se sice hospodařilo, bylo však po většinu doby silně zadluženo, jak již bylo řečeno. V roce 1696 se panství popisuje jako značně zchátralé.¹⁰⁹

5.3. Druhá etapa výstavby objektu – 18. století – začátek 19. století

Lze předpokládat, že následující majitel Karl Josef Zumsanda zámek opravil. Svědčí o tom jeho údajná aktivita při stavbě hospodářských budov. Na zámku lze nejpozději do tohoto období položit vznik dvou křížových kleneb¹¹⁰ ve východním traktu východního křídla, při schodišti. Severní z těchto kleneb je zmíněným schodištěm jakoby téměř o čtvrtinu zkrácena, toto řešení však je spíše důsledkem potřeby dosáhnout vysokého umístění patek klenby.¹¹¹

Výstavba schodiště, které bylo jistě původně zamýšleno jako schodiště hlavní, je pravděpodobně ještě o něco pozdější, vzhledem k použitým plackovým klenbám¹¹² a

Kyma je horizontální profilovaný nebo plasticky zdobený podporující architektonický článek. Naznačuje podporu římsy a tvoří její spodní část.

¹⁰⁷ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 66.

¹⁰⁸ Stavebně historický průzkum.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 1, A – K*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-07-8. str. 501.

Křížová klenba vzniká (nejjednodušší případ) kolmým průnikem dvou valených kleneb, z nichž se ponechají jen vnější, čelní části.

¹¹¹ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 66.

¹¹² DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 1, A – K*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-07-8. str. 502.

Česká placka je klenba, jejímž výchozím tvarem je kulová úseč. Zaklenuje pravidelný půdorys a je po celé délce podporována zdmi nebo pasy. Tvarem je podobná křížové klenbě.

čabrákám¹¹³, zavěšeným pod stlačené pasy.¹¹⁴ Je zřejmé, že schodiště, mělo být náhradou za schodišťovou věž, která byla snad pro zchátralost nebo nepohodlnost svého schodiště zbořena. Výstavbu lze nejspíše připsat Josefu Franzi hraběti Schönfeldovi po roce 1732.¹¹⁵

V roce 1746 vyženil Slatiňany spolu s dalšími rozsáhlými statky Johann Adam kníže Auersperg. Jeho hlavním sídlem se staly Žleby, záhy poté náročně přestavěné. Je však zřejmé, že v rozsáhlé stavební činnosti knížete se dostalo i na Slatiňany. Výmluvně o tom svědčí vrcholně barokní a rokokové štukové stropy v prvním patře i zpráva z roku 1755, v níž se hovoří o slatiňanském sídle jako o zámku k bydlení vrchnosti celkově opraveném a opatřeném mobiliářem. Velký pokoj ve východním křídle, nynější knihovna, podle inventářů z doby kolem roku 1800 nejspíše tzv. biliárový pokoj, z poloviny pohltit v prvním patře i prostor zmíněného schodiště. To tak bylo zkráceno a nejspíše tak degradováno na schodiště podružné. Z toho autoři SHP soudí, že již v tomto období bylo rozestavěno zásadním způsobem i nynější západní křídlo.¹¹⁶

Další vývojovou etapou stavby objektu je tedy výstavba západního křídla a rovněž klasicistní úprava stávajících dvou renesančních křídel zámku.¹¹⁷

Nové západní křídlo vytvořilo trojkřídlý půdorys objektu, čímž byl vymezen obdélníkový dvůr. Pod tímto západním křídlem byly zachovány dva výše popisované gotické sklepy. Nové křídlo má odlišné patrování než stávající dvě křídla. Mezi první a druhé poschodí bylo vloženo tzv. mezipatro. V tomto křídle bylo zřízeno nové trojramenné klasicistní schodiště se štukovým dekorem.¹¹⁸

Nově budované křídlo zřejmě přerušilo původní příjezd na nádvoří zámku, vjezd byl proto přeložen o něco východněji do nově proraženého průjezdu. Na jeho konci byly dva

¹¹³ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 1, A – K*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-07-8. str. 178.

Čabraka je původně pokrývka nebo závěs na prsou koně s obloukovým zakončením a třapci; druhý význam slova - štukový reliéfní ornament používaný v parapetech oken apod.

¹¹⁴ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 2, L – Ž*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-08-6. str. 647.

Jak odlehčující tak klenební pas zpevňuje konstrukci stavby a přenáší hlavní zatížení do podpor.

¹¹⁵ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 66.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ BURDYCHOVÁ, Milena. *Stavebně historický průzkum. Státní zámek Slatiňany*. Pardubice, 1981. str. 15.

¹¹⁸ Tamtéž.

hlavní vstupy: levý vedl na nové hlavní schodiště, pravý na úsporné schodiště točité. S hodnotnými nástrojnými štukaturami v pěti velkých pokojích východního a jižního křídla nápadně kontrastuje chudá barokní výbava nově budovaného křídla západního. Je jisté, že nízké přízemí a mezipatro byly od počátku určeny pro pomocné provozy zámku, avšak v prvním patře je absence výzdoby velmi nápadná. Baroku je tu kromě již zmiňovaného schodiště možno připsat valené klenby s pětibokými výsečemi v podsklepení severní části a v přízemní jižní části kolem schodiště. Zdá se, že nové západní křídlo bylo v rámci hrubé stavby zastřešeno. S dokončením dalších, zřejmě ne tolik potřebných pokojů, se však příliš nespěchalo.¹¹⁹

Jak již bylo řečeno, kromě nově budovaného zámeckého křídla došlo v této době k několika dispozičním změnám v původních křídlech zámku. Interiéry „piana nobile“¹²⁰ obou renesančních křídel byly přestavěny a nově vyzdobeny. Zachovaly se ranně klasicistní supraporty¹²¹ a štuková dekorace stropů.¹²²

Další klasicistní úpravou, pravděpodobně ze začátku devatenáctého století, je úprava fasád na východním i jižním křídle zámku. Byly vytvořeny nové konzolovité parapety a vpadlé segmentové suprafenestry¹²³ u oken v prvním poschodí. Sgrafito bylo překryto novou, téměř hladkou omítkou. Na průčelích převažoval nejspíše zelený nátěr, na jejich vzhledu se podílely i žaluziové okenice. Pozdně klasicistní jsou zřejmě i oba malé balkony na jižním průčelí.¹²⁴

Na základě údajů z inventáře nasavrckého panství z roku 1796 usuzují autoři SHP podle velkého počtu pokojů, zařízeného patra a množství pokojů v přízemí u vjezdu, že celý zámek byl ve své trojkřídlé podobě dokončen. S klasicistním dokončením trojkřídlé zámecké

¹¹⁹ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 67.

¹²⁰ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 2, L – Ž*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-08-6. str. 694.

Piano nobile (česky Vznesené patro) je označení pro zpravidla první patro šlechtických paláců a zámků, ve kterém je umístěn reprezentační sál.

¹²¹ Tamtéž. str. 917.

Supraporta je orámovaný nástavec nad dveřmi s obvykle dekorativně pojatým polem se štukovou dekorací, případně malbou. Zpravidla je ukončen římsou.

¹²² BURDYCHOVÁ, Milena. *Stavebně historický průzkum. Státní zámek Slatiňany*. Pardubice, 1981. str. 15.

¹²³ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 2, L – Ž*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-08-6. str. 917.

Suprafenestra je obdobný nástavec jako supraporta, je však umístěn nad okny.

¹²⁴ BURDYCHOVÁ, Milena. *Stavebně historický průzkum. Státní zámek Slatiňany*. Pardubice, 1981. str. 15.

budovy na samém sklonku osmnáctého století pravděpodobně souvisí i střídmá výzdoba stropů v jihozápadním nároží a většina kamnových výklenků.¹²⁵

V roce 1839 byla znovu vystavěna opěrná zeď, která vytvářela před jižním průčelím úzký příkop, umožňující osvětlení sklepních místností běžnými okny. Tento příkop, zároveň omezující i zavlhčení zdiva, byl zároveň prohlouben. V roce 1841 bylo v chodbě západního křídla zřízeno další, jednoramenné schodiště. Bylo převážně dřevěné a kromě spodní části, která vede do sklepa, zaniklo při stavebních úpravách v šedesátých letech devatenáctého století.¹²⁶

V polovině devatenáctého století, možná v roce 1850, z něhož chybějí stavební účty, byla při nádvoří straně východního a jižního křídla přistavěna v prvním patře chodba, nesená litinovými sloupy. Současně musely být vyřešeny vstupy do této chodby z přilehlých pokojů a z hlavního schodiště. Podobná terasa, nesená litinovými sloupy, vznikla pravděpodobně současně při jižním průčelí.¹²⁷

Na tuto terasu se vstupovalo buď z parku kovovým točitým schodištěm, umístěným u západního nároží, nebo z obou malých balkonů v prvním poschodí. Dále vedla od západního konce této terasy pavlač, stojící na sloupech s kamennými patkami. Pavlač vedla přes průčelí západního křídla až do rohu, kde začíná severní křídlo. Tato pavlač byla odstraněna koncem sedmdesátých let dvacátého století. Kamenné patky jsou dodnes zachovány.¹²⁸

5.4. Třetí etapa výstavby objektu – 2. polovina 19. století

Poslední vývojovou etapou objektu je výstavba severního křídla a novogotické přestavby a úpravy stávajících křídel zámku. Projektanty byli František Schmoranz a Benedikt Škvor. Na tomto místě je třeba připomenout, že František Schmoranz byl stavitel, jenž téměř celý život prožil ve Slatiňanech. Jeho díla, novogotické přestavby i novostavby, se nacházejí po širokém okolí, zvláště na Slatiňansku, Chrudimsku a Vysokomýtsku.¹²⁹

¹²⁵ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 67.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž. str. 67-68.

¹²⁸ BURDYCHOVÁ, Milena. *Stavebně historický průzkum. Státní zámek Slatiňany*. Pardubice, 1981. str. 18.

¹²⁹ Tamtéž. str. 17.

Kolem roku 1851 byl realizován plán na výstavbu lednice s předsklepím, tedy spodní sklepy východního křídla. Zásahy do stavební podoby zámku ze druhé poloviny devatenáctého století jsou doloženy archivně zachovalými původními plány. Po roce 1857 se začalo stavět severní zámecké křídlo. Jeho tupouhlý vztah k přilehlému křídlu západnímu byl dán urbanistickou situací, toto křídlo se opticky napojilo na západněji stojící hospodářskou budovu. Projekt navrhl dvoubarevné řešení fasád se světlejšími vystupujícími články a zřejmě břidlicovou střechu. Vytvoření nového příjezdu na nádvoří od severozápadu umožnilo zrušit průjezd jižním křídlem. Zachován však zůstal nejen jeho portál, ale i rozměrný otvor směrem do nádvoří, dokonce včetně odrazných patníků. Průjezd byl předělen a severní část upravena jako sice drobný, avšak bohatě ztvárněný vstupní prostor, jižní část se stala vlastně malou salou terrenou.^{130 131}

V roce 1864 došlo v rámci novogotické přestavby objektu k výstavbě dvou polygonálních schodišťových věžic, které jsou přičleněny k severozápadnímu a jihozápadnímu nároží východního křídla. Dále byly v jižní části východního křídla vybudovány dvě odpadní škarpy a k severnímu průčelí západního křídla byla přičleněna světlíková věž, na níž ze západní strany navazuje severní křídlo.¹³²

Pokud jde o zastřešení objektu, nad starší částí zámku byla ponechána mansardová střecha krytá bobrovkami, severní křídlo bylo opatřeno sedlovou střechou a spolu s věžemi bylo pokryto břidlicí.¹³³

Roku 1883 byla zřízena zámecká chodba do kostela. Ve sklepě jižního křídla byla upravena kotelna. K této úpravě byla použita stará stavební technika, pracující ještě s klenbami. Úprava byla provedena zřejmě na konci devatenáctého století, ale je možné, že k ní došlo na počátku století následujícího.¹³⁴

¹³⁰ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 2, L – Ž*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-08-6. str. 864.

Sala terrena je monumentální prostor (sál) v přízemí zámku, otevřená průčelím (obvykle třemi arkádovými oblouky) přímo do zahrady, zpravidla v úrovni nebo mírně nad úrovní terénu. Bývala bohatě zdobena malbami. Jednalo se o společenský prostor při zahradních slavnostech.

¹³¹ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 68.

¹³² BURDYCHOVÁ, Milena. *Stavebně historický průzkum. Státní zámek Slatiňany*. Pardubice, 1981. str. 17.

¹³³ Tamtéž. str. 18.

¹³⁴ EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. str. 68.

5.5. Přístavba z počátku 20. století

V roce 1907 navrhl stavitel Vízek přístavbu přípravnou k severnímu čelu východního křídla. Tato přípravná včetně točitého kovového schodiště byla záhy provedena a tentýž stavitel navrhl v roce 1910 zřízení koupelny v prvním patře severního křídla a nových šaten a komory na čištění v podkroví. Tím se stavební vývoj slatiňanského zámku až na vesměs nepodstatné úpravy uzavřel. Do stavební podstaty zámeckého objektu nezasáhlo ani budování hypologického muzea od roku 1946. Dlouhá léta se pak prováděla pouze údržba, soustředující se zejména na výměnu bobrovek na mansardové střeše, při níž byly kolem roku 1950 odstraněny i historizující vikýře. V padesátých letech dvacátého století byly také sejmuty žaluziové okenice.¹³⁵

V roce 1986 byl odstraněn přístavek novodobé přípravnou. V roce 1990 bylo na severním a východním průčelí východního křídla obnoveno renesanční sgrafito. Obvodový plášť zámku byl opravován postupně v letech 1987 – 1997. V letech 1994 – 1995 byla vyměněna pálená krytina za měděné šablony.¹³⁶ V roce 2009 byla zahájena oprava fasády a exteriérů jižního zámeckého křídla.

5.6. Stávající objekt

Státní zámek ve Slatiňanech je čtyřkřídle dispozice. Tři křídla vymezují obdélníkový dvůr na severu otevřený. Východní křídlo leží směrem k městu Slatiňany. Jižní křídlo vytváří průčelí do rozsáhlého zámeckého parku, tímto křídlem vedl dříve hlavní vstup do zámku. Křídlo západní uzavírá s předcházejícími křídly dvůr. Nejmladším křídlem zámku je křídlo severní, jež je vysunuté od nároží západního křídla. Od konce tohoto křídla vede v úrovni druhého podlaží krytá visutá chodba k farnímu kostelu.¹³⁷

Zámek je vystavěn na mírném, severovýchodně klesajícím ostrohu. Na východě terén klesá až k břehům řeky Chrudimky.¹³⁸

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ BURDYCHOVÁ, Milena. *Stavebně historický průzkum. Státní zámek Slatiňany*. Pardubice, 1981. str.10.

¹³⁸ Tamtéž.

6. Hospodářské zázemí zámku

6.1. Zámecká kuchyně

Nejdůležitější částí hospodářského zázemí je stará zámecká kuchyně. Tvoří jeden celek se vstupním prostorem a místnůstkou kuchařky, kde jsou umístěny dnes již historické váhy. Kuchyně svému účelu přestala sloužit v květu roku 1945 a od té doby byla skladištěm, čemuž odpovídal její pozdější neutěšený stav. Výše uvedené tři místnosti byly opravovány v letech 1999 – 2000 a záměrem projektu bylo uvést prostory do podoby zhruba před sto lety.¹³⁹

Podlaha byla zachována i s opravami původních vlastníků. Zajímavostí podlahy je, že kolem kamen, kde mohl stříkat omastek a voda, byla keramická, zatímco zbytek podlahy je z leštěné opuky. Dřevěné obložení bylo očištěno a pouze silně poškozené části byly nahrazeny novým dřevem a nově fládrovány.¹⁴⁰

V kuchyni jsou velká kamna, do kterých se přikládalo malými dvířky. Součástí kamen byly trouby, udírna a kamnovec¹⁴¹ na vodu. V udírně viselo maso na hřídeli, jež se otáčela na základě pohybu odvozeného z otáčení lopatek pomocí teplého vzduchu, který stoupal v komínovém tělese. Nad kamny jsou umístěna ještě jedna dvířka vedoucí do komína, kde se mohlo maso ještě douzovat.¹⁴²

Původní vybavení zámecké kuchyně se bohužel nedochovalo, vystavené kuchyňské náčiní je však dobové a pochází převážně z darů slatiňanských občanů. Dnes slouží intimní prostředí zámecké kuchyně a přilehlé zámecké galerie k pořádání pracovních a společenských akcí, oslav výročí nebo posezení přátel.¹⁴³

¹³⁹ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

¹⁴⁰ Tamtéž.

Rozdíl je patrný nejen díky nově použitým materiálům a technikám zpracování, ale také z toho důvodu, aby bylo rozlišeno původní a nové obložení.

¹⁴¹ Původní kamnovec je vložená měděná nádoba na 74 litrů vody s kohoutkem na vypouštění. Dnes je do původního kamnovce vložena nová nerezová nádoba na 14 litrů.

¹⁴² Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

¹⁴³ Tamtéž.

6.2. Umývárna a přípravná nádobí

K zámecké kuchyni patří rovněž umývárna a přípravná nádobí. V přípravě bylo jídlo personálem chystáno k podávání. Jídlo se do jídelny dopravovalo na podnosech a táčech společně a teprve v jídelně si každý vzal kolik chtěl, případně mu byl požadovaný druh jídla podán služebnictvem.¹⁴⁴

Baterie nad mycími dřezy v umývárně pochází z meziválečného období, ale odpad v rohu má svůj původ z konce devatenáctého století. Zde umístěná kamna sloužila pro rychlou přípravu jídla pro jednoho člověka nebo malou skupinu lidí. Kamna jsou také opatřena kamnovcem, ze kterého se však ohřívá voda musela nabírat naběračkou. Pod touto provozní místností je umístěn sklep, kde bylo uloženo uhlí.¹⁴⁵

6.3. Kotelna

Kotelna pochází z meziválečného období a udivuje svoji jednoduchostí, účelností a praktičností. Bylo myšleno i na případné rozšíření, protože se zde nachází upravené místo pro případný třetí kotel. Uhlí se vozilo ze skladu paliv dvorkem pomocí vozíku s výsypným otvorem. Kotel ohřívá vodu ve velkém boileru, z něhož byla teplá voda pomocí rozvodů dodávána do celého zámku.¹⁴⁶

6.4. Sociální zařízení

Na konci hospodářského zařízení se nachází ukázka sto let starého bidetu, staré záchodové mísy, pánského i dámského nočníku a přenosného skládacího cestovního WC.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Tamtéž.

7. Okolí zámku

7.1. Hřebčín

Hřebčín vznikl z původních, na svou dobu velkolepých, knížecích stájí pro koně dostihové, kočárové a koně pro parforsní hony, které nechal na konci devatenáctého století na severozápadním okraji zámeckého parku podle anglického vzoru postavit František Josef kníže Auersperg. Ve své době to byly jedny z nejmodernějších stájí v Rakousku-Uhersku. Po ukončení druhé světové války byl majetek Auerspergů zkonfiskován státem. V zámku v té době začalo vznikat hipologické muzeum a ze stájí vznikl Státní pokusný hřebčín, později Výzkumná stanice pro chov koní. V roce 1992 se hřebčín Slatiňany stal součástí Národního hřebčína Kladruby nad Labem. V Kladrubech se pěstují bělouši, ve Slatiňanech vraníci. Starokladrubský kůň je od roku 1995 kulturní památkou, což podtrhuje jeho kulturně-historický význam.

Od roku 1945 jsou tedy ve Slatiňanech chováni starokladrubští vraníci, kteří se sem přesunuli z Průhonic u Prahy, kde byl původně jejich regenerační chov zahájen v roce 1939. Regenerace plemene byla ukončena v roce 1973.¹⁴⁸

V současné době jsou v historických objektech hřebčína stáje pro pětadesát plemenných klisen a osm plemenných hřebců. Jižním směrem od původního objektu se nachází nová stáj z roku 1985, do níž se vejde dalších dvaadesát koní. Dnes chová hřebčín Slatiňany kolem dvě stě padesáti kusů starokladrubských koní, převážně vraníků. Základní stádo čítá dvaasedmdesát chovných klisen a čtrnáct plemenných hřebců, osmdesát hříbat do věku tří a půl let je odchováváno na hříbárně ve slavické oboře, vzdálené od Slatiňan osm kilometrů. K hřebčínu patří také stáj v Heřmanově městci, jež je využívána pro výcvik mladých hřebců.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Informace čerpány z publikace 50 let hřebčína Slatiňany 1945 – 1995, kterou vydal v roce 1995 Národní hřebčín Kladruby nad Labem. Publikace nemá číslování stran.

Starokladrubský kůň se řadí mezi barokní rasy koní, má španělsko-neapolský původ a vznikl pro ceremoniální účely panovnických dvorů. Historie chovu sahá do roku 1579. Na začátku 20. stol. se toto plemeno koní přestalo chovat, až téměř hrozila jeho úplná likvidace. Největší zásluhu na regeneraci starokladrubských koní mají prof. František Bílek, MVDr. Lev Richter a doc. Jaromír Dušek.

¹⁴⁹ HŘEBČÍN SLATIŇANY [online]. [cit. 1. 12. 2009]. <<http://www.nhkladruby.cz/slatinany.php>>

7.2. Zámecký park

Zámecký park byl založen roku 1796 Karlem knížetem Auerspergem v anglickém stylu na ploše šestnáct hektarů. Z počátku byl park udržován jako zahrada bez oplocení a přecházel lesoparkem v knížecí oboru, jež byla založena ve stejné době a určena pro chov jelenů.¹⁵⁰

Dalšího vysazování dřevin a povrchových úprav se park dočkal v letech 1846 – 1848 za Vincence Karla knížete Auersperga. V dalších letech bylo postupně zřizováno oplocení parku. V roce 1879 byl postaven domek pro hlídače parku a v roce 1888 vznikl vnitřní rozdělovací plot a byl založen rybník. Takzvaný „Zavřený park“, jenž se nacházel před jižním průčelím zámku, byl využíván knížecí rodinou a byl dendrologicky cennější. „Otevřený park“ byl během dne volně přístupný veřejnosti. Pro děti bylo vybudováno malé dětské hospodářství, kde si děti hrály na domácí pány a dospělí byli jejich hosty.

Ve dvacátém století je park rozšiřován o další druhy dendrologicky cenných stromů a keřů. Na sklonku sedmdesátých let bylo obnoveno jezírko, od druhé světové války vypuštěné. Jezírko bylo v roce 2007 odbahněno a bylo opraveno jeho přístaviště. Park dnes tvoří jednu z nejbohatších sbírek dřevin ve Východních Čechách, nachází se v něm jednapadesát druhů jehličnanů a sto třicet jedna druhů listnáčů.

Od roku 1993 zpestřuje park malé stádečko koní Převalského, jež zde má svůj výběh a chovatelům se zde podařilo odchovat několik mláďat tohoto vzácného plemene.

7.3. Švýcárna

Objekt nechal postavit Vincenc Karel kníže Auersperg, tehdejší majitel slatiňanského panství v roce 1847. Za vzor si tehdy vzal horské salaše ve švýcarských Alpách. Nechal ze Švýcarska dovést stádo typického švýcarského strakatého skotu, jež se páslo na okolních pastvinách. Z historických pohlednic je zřejmé, že se zde chovaly také ovce. Ze Švýcarska byla zásobena zámecká kuchyně kravským a ovčím mlékem a ostatními mléčnými produkty.

¹⁵⁰ Zdrojem k textu týkajícího se zámeckého parku byly informační tabule pro návštěvníky umístěné v parku.

Knížecí rodina zde také měla uloženu svoji sbírku keramiky. Objekt je sice památkově chráněn, ale v současné době velmi chátrá a hledají se finance na jeho rekonstrukci.¹⁵¹

7.4. Kočičí hrádek

O Kočičím hrádku se nedochovalo mnoho zpráv. Víme, že jej v letech 1898–1901 nechala postavit kněžna Vilemína Auerspergová. Architektura stavby je ovlivněna romantismem.

Miniatura zděného hrádku stojí na křemencové skalce a byla určena pro hry zámeckých dětí, které tu rády trávily svůj volný čas. I v dnešní době přináší hrádek radost a potěšení hlavně malým návštěvníkům.

Kočičí hrádek se nachází v lese blízko zámku. Les je součástí slavicko-slatiňanského areálu, jenž je od roku 1996 památkovou zónou, která je určena k zajištění ochrany částí krajinného celku a historického prostředí.¹⁵²

¹⁵¹ ŠVÝCÁRNA [online]. [cit. 1. 12. 2009]. <<http://slatinany.websnadno.cz/SVYCARNA.html>>

¹⁵² Zdrojem k textu týkajícího se Kočičího hrádku byla informační tabule pro návštěvníky umístěná před hrádkem.

8. Kůň v umění

8.1. Dějiny zobrazení koně v umění

Zobrazování koní v umění sahá do nejdálkových dob lidské existence. Můžeme bez nadsázky říci, že je staré jako lidstvo samo.

Kůň je po člověku druhým nejčastěji znázorňovaným motivem a vždy byl váženým symbolem elegance, vznešenosti a inteligence. Jeho krása i dnes vzbuzuje u lidí obdiv a lásku. Od nejstarších dob bývali koně součástí každodenního života, zpočátku znamenali pro lidstvo zdroj potravy, později při jejich domestikaci také pracovní sílu, způsob přepravy a nástroj vojenství. Všechny tyto motivy máme v umění zachyceny.¹⁵³

8.1.1. Pravěk a starověk¹⁵⁴

Jeskyní komplex Lascaux nacházející se v jihozápadní Francii je díky svým malbám zvířat nejznámější starověkou památkou tohoto druhu. V jeskyni se nacházejí malby pocházející z doby až 15 000 před n. l. Ke zhotovení maleb byl použit uhlí a rumělka. Na stěnách jeskyně jsou znázorněni koně, zubři, vysoká zvěř a kočkovité šelmy.¹⁵⁵

Námět koní je typickým prvkem asyrského umění. Asyřané měli výcvik koní dokonale zvládnutý a kůň byl pro jejich vojenskou strategii nesmírně významný. Z tohoto důvodu si koní neobyčejně cenili a ve svém umění se je snažili velmi přesně zobrazit. Kůň byl vždy zobrazován jako pohledné zvíře se silným krkem, ostře řezanými napnutými svaly a šlachami a chvějícími se nozdrami. Tento ostrý, nemilosrdný styl podtrhuje bojovnou povahu tohoto národa.¹⁵⁶

¹⁵³ ARTNER, Tivadar; KIADÓ, Corvina. *Pferd und Reiter in der Kunst*. Budapest, 1982. ISBN 963 13 1455 3. str. 5-11.

¹⁵⁴ Zmínil jsem pouze zlomek nejvýznamnějších uměleckých děl s tematikou koní od nejstarších dob do 20. století. Tento výčet ilustruje fakt, že tematikou koně se člověk zabývá odnepaměti.

¹⁵⁵ ARTNER, Tivadar; KIADÓ, Corvina. *Pferd und Reiter in der Kunst*. Budapest, 1982. ISBN 963 13 1455 3. str. 48.

¹⁵⁶ ARTNER, Tivadar; KIADÓ, Corvina. *Pferd und Reiter in der Kunst*. Budapest, 1982. ISBN 963 13 1455 3. str. 50.

Ve starověkém světě ukazuje nejdokonaleji koňské tělo řecké umění. Řekové vynikli výtečnou charakterizací. Snad nikde se nesetkáme s krásnými typy modelovaných jezdeckých koní jako právě u nich. Vysoce vyspělí řečtí mistři si opatřovali živé exponáty, které jim pak stály modelem a to je jedna z příčin jejich úspěchu. Jako příklad může posloužit reliéf ušlechtilých koní na Pantheonu.¹⁵⁷

Umění starých Římanů, přestože bylo v mnohých případech kopií umění řeckého, přineslo několik nových prvků ve studiu zvířecí plastiky. Vynikajícím způsobem jsou zobrazení zejména jezdečtí koně.¹⁵⁸

8.1.2. Gotika a renesance

Z období gotiky se zachovalo velké množství nejrůznějších soch. Např. pýchou Pražského hradu je na kašně umístěná bronzová socha sv. Jiří na koni z roku 1373.¹⁵⁹

Známé obrazy z renesančního období jsou např. Tiziánův jezdecký portrét Karla V., či turecký jezdec od Pinturicia. Z plastik jmenujme jezdeckou sochu Narnina Gattamelaty od Donatella, žáka slavného Michelangela.¹⁶⁰

Zapomenout nelze na všestrannou renesanční osobnost Leonarda da Vinci. Da Vinci studoval mimo jiné také anatomii zvířat, kde nejznámější jsou jeho kresby koní. Anatomicky dokonale zvládnuté koně představovala např. ztracená nástěnná malba Bitva u Anghiari. Hlavní scéna obrazu znázorňovala bitvu mezi dvěma válečníky na koních. Podobu díla známe pouze z pozdějších kopií, např. od Paula Rubense.¹⁶¹

¹⁵⁷ VACÁTKO, Ludvík. *Malířství zvířat*. Praha: Borský a Šulc, 1928. str. 15.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž. str. 19.

Socha zobrazuje boj sv. Jiří s drakem a je odlita od bratří Martina a Jiřího z Kluže.

¹⁶⁰ VACÁTKO, Ludvík. *Malířství zvířat*. Praha: Borský a Šulc, 1928. str. 19-21.

¹⁶¹ ARTNER, Tivadar; KIADÓ, Corvina. *Pferd und Reiter in der Kunst*. Budapest, 1982. ISBN 963 13 1455 3. str. 86.

8.1.3. Umění 17. a 18. století

Zástupcem italského malířství je krajinář a autor výjevů z bitev Salvator Rosa. Jeho zobrazení jezdeckých bitev, v nichž do sebe ve víru boje byly zaklíněny velké skupiny koní a jezdců, bylo v tehdejší době vyhledávaným a dobře placeným námětem.¹⁶²

Rovněž Caravaggio spadá do tohoto období. U Caravaggia vidíme zvířecí motiv na obraze Obrácení sv. Pavla. Pavel je zachycen při pádu z koně, který zabírá podstatnou část obrazu a krásně vyniká ve hře světla a stínu.¹⁶³

Mezi nejvýznamnější malíře patřil Peter Paul Rubens, zástupce antverpské školy. Příkladem jeho zachycení koní jsou vzpínající se a vyhazující hřebci na obrazech Honba na lvy a Bitva amazonek.¹⁶⁴

Velmi populárním malířem nejen své doby byl harlémský malíř koní a bitev Filip Wouverman. Počet jeho obrazů s touto tematikou čítá více než sedm set děl. Jde hlavně o výjevy šarvátek, bojů a duelů z doby třicetileté války. Ústředním motivem jeho koňských scén je téměř vždy bělouš, podobný našim kladrubským koním.¹⁶⁵

Španělským představitelem barokního malířství zvířat je Diego Velazquez. Známým jeho obrazem je Kapitulace Bredy, na kterém vidíme precizně zvládnuté andaluzské hřebce.¹⁶⁶

V Německu je autorem typicky zvířecích motivů Johanness Ridinger, jenž je znám svými mědirytinami a kresbami, na kterých často zobrazoval jednotlivé figury vysoké školy jezdecké na koních.¹⁶⁷

¹⁶² VACÁTKO, Ludvík. *Malířství zvířat*. Praha: Borský a Šulc, 1928. str. 22.

¹⁶³ ARTNER, Tivadar; KIADÓ, Corvina. *Pferd und Reiter in der Kunst*. Budapest, 1982. ISBN 963 13 1455 3. str. 108.

¹⁶⁴ VACÁTKO, Ludvík. *Malířství zvířat*. Praha: Borský a Šulc, 1928. str. 23.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Tamtéž. str. 24.

¹⁶⁷ Tamtéž. str. 25.

8.1.4. Umění 19. a 20. století

Z Francie pocházel Jacques-Louis David, jenž namaloval portrét Napoleona Bonaparte na vzpínajícím se koni při přechodu Alp.¹⁶⁸

Krajanem J.-L. Davida byl Théodore Géricault. Autor maloval francouzskou kavalerii nebo výjevy z dostihů; ty maloval při svém pobytu v Anglii a vytvořil celou sérii obrazů na toto téma pod názvem Dostihy v Epsomu.¹⁶⁹

Dalším Francouzem tohoto období je Ernest Meissonier. Autor se zabýval napoleonskými tématy a stal se největším malířem obrazů s vojenskou tematikou doby. Na svých obrazech často maloval táhnoucí se francouzskou armádu a měl mistrně zvládnuté zachycení koní v pohybu.¹⁷⁰

Rovněž malířka koní Rosa Bonheur pocházela z Francie. Její dílo s koňskou tematikou je i dnes vysoce ceněno.¹⁷¹

Obraz Pošta s koňmi patří k nejznámějším dílům německého autora Moritze von Schwinda.¹⁷²

Vynikajícím malířem byl maďarský autor Károly Lotz, jehož zálibou bylo malování zvířat, především koní, které nejraději zachycoval při napájení u vodních ploch.¹⁷³

Z devatenáctého století pochází mnoho jezdeckých soch, které bývaly zpravidla vytvořeny na počest současných i minulých vladařů. Známy je berlínský pomník k počtě Fridricha Velikého, jehož autorem je Christian Daniel Rauch.¹⁷⁴

Do 20. století patří zakladatel moderního českého sochařství Josef Václav Myslbek, známý jezdeckou sochou sv. Václava na Václavském náměstí.¹⁷⁵

¹⁶⁸ Tamtéž. str. 26.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Tamtéž. str. 27.

¹⁷² Tamtéž. str. 26.

¹⁷³ ARTNER, Tivadar; KIADÓ, Corvina. *Pferd und Reiter in der Kunst*. Budapest, 1982. ISBN 963 13 1455 3. str. 120.

¹⁷⁴ VACÁTKO, Ludvík. *Malířství zvířat*. Praha: Borský a Šulc, 1928. str. 26.

Součástí národního památníku na Vítkově je monumentální jezdecká socha Jana Žižky, jejímž autorem byl sochař Bohumil Kafka.¹⁷⁶

Dalším autorem je akademický sochař a malíř Ludvík Vacátko, známý milovník koní. Soubor Vacátkových obrazů je součástí expozice slatiňanského zámku.

8.2. Kůň v umění na zámku ve Slatiňanech

Umělecké sbírky¹⁷⁷ byly při založení muzea získávány různými cestami. Výchozími předměty byl státní kulturní majetek vytríděný ze zámků, které nebyly veřejnosti otevřeny. Ovšem vzácné a hodnotné historické věci z těchto objektů byly přednostně nabídnuty zámkům I. kategorie¹⁷⁸, v nichž se staly součástí veřejně přístupných expozic.¹⁷⁹

Expozice byla dále doplňována nákupem uměleckých památek od soukromníků a objednávkou či převodem nových prací u nejrůznějších umělců. Velké množství obrazů, soch, sedel, kočárových strojů a jezdeckých potřeb bylo získáno darem od zámožných vlastníků ještě před konfiskací jejich majetku ve čtyřicátých a padesátých letech dvacátého století. Některé předměty byly zapůjčeny od jiných kulturních zařízení. Každý předmět byl postupně zaevidován a opatřen inventárním číslem.¹⁸⁰

Původní muzejní expozice byla tvořena svozy ze sto dvaadvaceti hradů a zámků Čech a Moravy, předměty z vysokých škol a výzkumných ústavů. Umělecká část muzea však doznala vynucených změn v důsledku uplatněných restitucí po roce 1991. Navráceno

¹⁷⁵ Tamtéž. str. 27.

Socha byla osazena roku 1912 spolu se sochami sv. Prokopa, sv. Anežky a sv. Ludmily. Sv. Vojtěch byl osazen až roku 1924. Celé sousolí je z bronzu. Samotná socha sv. Václava váží úctyhodných 5,5 tuny.

¹⁷⁶ HOJDA, Zdeněk; POKORNÝ, Jiří. *Pomníky a za pomníky*. Praha – Litomyšl: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-050-0. str. 150-163.

Vznik sochy doprovázely vzrušené diskuse, které se mimo jiné týkaly toho, zda by Žižka neměl mít v ruce bibli, zda by neměl mít raději napřaženou ruku, jak mu mají vlát vlasy nebo na jakém plemeni koně by měl sedět.

Šestnáct a půl tuny těžká bronzová socha byla odhalena ve výročí den bitvy na Vítkově, tedy 14. července 1950.

¹⁷⁷ Podobnou cestou byly získány též některé předměty vědecké části.

¹⁷⁸ Slatiňanský zámek není slohově čistý, proto není zařazen do zámků I. kategorie. Zámky I. kategorie mají větší historickou hodnotu.

¹⁷⁹ Informace čerpány z publikace 50 let hřebčína Slatiňany 1945 – 1995, kterou vydal v roce 1995 Národní hřebčín Kladruby nad Labem. Publikace nemá číslování stran.

¹⁸⁰ Tamtéž.

původním vlastníkům tak bylo dvaadvacet sozů. Jednalo se především o předměty z depozitářů, kromě rozsáhlé sbírky obrazů rodu Kinských, jimiž je v současnosti vyzdoben zámek v Chlumci nad Cidlinou.¹⁸¹

Umělecké sbírky s tematikou koně shromážděné na zámku se skládají především z obrazů, plastik, koňských sedel a strojů, rytin a grafických tisků.

Ve vědecké části¹⁸², jež se nachází ve východním křídle zámku, se nachází rovněž několik uměleckých děl s koňskou tematikou. Za zmínku stojí především turnajové brnění ze šestnáctého století, které váží čtyřicet kilogramů. Ve vědecké části se nachází také obraz od Františka Müllera – Chrudimský koňský trh.¹⁸³ Nalezneme zde i repliky jeskynních maleb s koňskou tematikou, jejichž originály nalezneme v jeskynních komplexech ve Španělsku (Altamira) a Francii (Lascaux).¹⁸⁴

V přízemí jižního zámeckého křídla je jedna místnost vyčleněna pro převážně umělecké kopie předmětů pocházející ze starověku. Nejvýznamnějším předmětem zde je odlitek části reliéfu Panathenajského průvodu, jenž původně zdobil Parthenon na Akropoli v Athénách. Zajímavý je rovněž odlitek reliéfu zobrazujícího čtyřspřeží, originál reliéfu pochází ze třetího století před naším letopočtem. Dále se zde nacházejí kopie nejrůznějších plastik s tematikou koní, jejichž originály pocházejí rovněž ze starověku.¹⁸⁵

V saletku jižního křídla se nachází plastika hřebce Arda od J.V. Myslbeka. Jde o jeden z modelů, jenž autor vytvořil při práci na jezdecké soše na Václavském náměstí. Nad dveřmi saletku visí olejomalba od Lelievského – Hlavy anglických dostihových polokrevníků.¹⁸⁶

Hlavní a podstatná část expozice zobrazující koně v umění se nachází v prvním patře zámku. Na zdech schodiště do prvního patra je na rytinách a olejomalbách zobrazeno upotřebení koní v zemědělství v padesátých letech devatenáctého století. Na zdech tohoto

¹⁸¹ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

Původ všech sozů, stejně jako evidenci předmětů lze najít v interních materiálech zámku.

¹⁸² Ve vědecké části se nachází celá řada uměleckých děl znázorňujících především anatomii koní.

¹⁸³ Ve středověké Chrudimi se konaly, vedle jihočeských Netolic, nejvýznamnější koňské trhy.

¹⁸⁴ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Tamtéž.

schodiště se setkáme i s dalšími díly – zobrazením anglické a francouzské kovárny nebo reprodukcí obrazu francouzské malířky Rosy Bonheur – Vedení percheronů na trh do Paříže.¹⁸⁷

Zdi schodiště do druhého patra jsou zdobeny Rugendasovými rytinami zobrazujícími cvičení španělské vysoké jezdecké školy.¹⁸⁸ Tématu figur španělské vysoké jezdecké školy se věnoval též Ridinger, jehož kolorované rytiny s tímto námětem se nalézají v první patře zámku.¹⁸⁹

V Růžovém salonu¹⁹⁰ nalezneme množství obrazů od malířské rodiny Hamiltonů, kteří pocházeli ze Skotska. Na obrazech jsou znázorněny různé typy starošpanělských koní. V tzv. Černém salonu se nacházejí kopie plastik vzpínajících se koní. Originály, které byly za třicetileté války odvezeny z pražské Valdštejnské zahrady Švédy, zhotovil pro Albrechta z Valdštejna sochař Adrian de Vries. K Černému salonu přiléhá věž, zřízena jako pracovna. Stěny pracovny zdobí Ridingerovy rytiny znázorňující využití koně při dobových slavnostech a lovech. Na kamnech pracovny je umístěna plastika od Simeringa – Otto von Bismarck a na stolku stojí stříbrná lampička z koňského kopyta.¹⁹¹

V Zeleném salonu zdobí zdi obrazy od Františka Plischkeho z Liberce. Jde o Hnědáka s Filipem IV. a přední část jezdeckého portrétu Isabely Bourbonské. Předlohou Plischkemu byly obrazy, které zhotovil španělský autor Diego Velasquez. Stejný autor zhotovil také obraz starokladrubského bělouše Generalissima XXIII a vraníka Sacramosa XXVII. Generalissimus XXIII byl nejkrásnější bělouš, který se kdy v Kladrubech narodil. V této místnosti se nalézají též obrazy od Ludvíka Vacátka – Hřebec Maestoso I a obraz zachránce černého stáda starokladrubských koní – hřebce Sacramosa XXXI.¹⁹²

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Španělská škola se takto jmenuje, protože její figury se cvičily a předváděly na koních španělského typu. Dodnes se tato vysoká španělská škola jezdí na potomcích španělských koní – lipicánech ve Vídni. Nejobtížnější figura jezdecké školy se nazývá kapriola – jde o výskok na místě, kdy musí kůň ještě kopnout zadními nohama dozadu.

¹⁸⁹ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

¹⁹⁰ Růžový salon je (stejně jako v následujících případech) názvem pokoje, proto píše počáteční velké písmeno.

¹⁹¹ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

¹⁹² Tamtéž.

Několik místností prvního patra zámku bylo zřízeno jako dětské pokoje. V jednom z dětských pokojů je umístěna ukázka sedel - pánského a dámského - včetně krásných koňských postrojů. Stěny jsou zdobeny různými obrazy zámeckých malířů koní. V rozích místnosti jsou umístěny obrazy od Ötingera z let 1791 – 1812, jejichž námětem je zobrazení koně tak, jak úpravy jeho zevnějšku podléhaly dobové módě.¹⁹³

Ve druhém dětském pokoji je umístěn obraz od Františka Plischkeho – Návrat pustou španělskou krajinou v podvečer a také obraz Ludvíka Vacátka – Návrat z plavení koní před bouří.¹⁹⁴

Třetí dětský pokoj je věnován tematice parforních honů¹⁹⁵. Na stěnách visí celá řada obrazů s tou tematikou. Největším obrazem v místnosti je olej od bratří Adamů – Pardubická parforní společnost pod Kunětickou horou. V dětských pokojích je rovněž ukázka hraček zámeckých dětí.¹⁹⁶

Parforním honům se částečně věnují i díla umístěná ve Slatiňanském pokoji. Jde o olejomalby od E. Adama. V pokoji je dále věnován prostor výjevům ze starých Slatiňan, např. obraz Stará kovárna na starém náměstí od O. Waltera z osmdesátých let devatenáctého století.¹⁹⁷

Ferdinandův salon je věnován překážkovým dostihům – Velké liverpoolské a Velké pardubické.¹⁹⁸ Je zde umístěna celá řada obrazů s touto tematikou. V místnosti se nachází též vycpanina koně, který je v mimochodu a má na sobě dámské sedlo, na němž se sedělo z boku. Mimochoďník je velkou vzácností, protože ne každý kůň se takto chodit naučil. Díky kolébavé chůzi byli mimochoďníci oblíbenými zejména u žen.¹⁹⁹

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ Při parforním honu nebyla štvaná zvěř usmrcena, ale byla pouze chycena a dovezena do ohrady, kde se po několikadenním odpočinku mohla znovu použít při štvanici.

¹⁹⁶ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ Nejstarší dostihová dráha světa – Velká liverpoolská (1836); Velká pardubická je druhá nejstarší (1874).

¹⁹⁹ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

Ferdinandova ložnice je věnována ukázce různých typů sedel – dostihových, pro terénní jízdu, kovbojských apod.²⁰⁰

V prvním patře zámku je jedna z místností věnována ukázce využití koně v poště a dopravě. Kromě obrazů, na nichž je zachyceno cestování v dostavnících za každého počasí je v místnosti umístěna též vycpanina se sedlem poštovního kurýra, k jehož vybavení patřila i brašna na dopisy visící na stěně a vysoké teplé boty stojící pod sedlem.²⁰¹

Obrazy představující různé typy kočárů a saní se nachází v Novém salonu. V salonu jsou umístěny i saně staré více než dvě stě let.²⁰²

Dvojnásobnému vítězi Velké pardubické Rudolfu Poplerovi je věnována samostatná místnost - Poplerův pokoj.²⁰³ V místnosti je mimo jiné ukázka trofejí tohoto jezdce, který roku 1932 zemřel při pádu z koně²⁰⁴, když jeho klisna Ela zakopla a svému jezdcovi rozdrtila hrudník. V pokoji se nachází též např. kolorovaná fotografie Poplera v jezdeckém nebo sedlo a dres, v němž Popler zahynul. V rohu místnosti je na velkém obraze portrét Františka Ventury, který v roce 1928 vyhrál na koni Eliotovi OH v Amsterdamu²⁰⁵ ve skokové soutěži.²⁰⁶

Postrojovna, jež se skládá ze dvou místností je, jak název vypovídá, věnována koňským postrojům. V zadní místnosti se nacházejí chomoutové kočárové postroje pro čtyřspřeží z počátku dvacátého století upravené pro jarní a letní slavnosti. Je zde umístěn rovněž slavnostní selský chomoutový postroj.²⁰⁷

V přední místnosti postrojovny jsou umístěny poprsní postroje pro šestispřeží²⁰⁸ ze začátku osmnáctého století.²⁰⁹

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ Tamtéž

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Poplerův pokoj se stejně jako Postrojovna nacházejí v přízemí zámku.

²⁰⁴ Tato tragická událost se stala během tzv. Memoriálu Zdeňka Kinského.

²⁰⁵ Jde o jedinou jezdeckou zlatou olympijskou medaili, jež u nás máme.

²⁰⁶ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing.

Jaroslav Havlíček.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Postroje jsou zhotoveny prvotřídní ruční prací. Čtyřka vzadu byla řízena kočím, vedoucí pár koní jezdce ze sedla.

Téměř u východu ze severního křídla, kde končí i běžný prohlídkový okruh pro návštěvníky, je v nástěnné vitrině umístěna kolekce jezdeckých bičků.²¹⁰

Z venkovních uměleckých předmětů s koňskou tematikou je třeba zmínit bronzovou oválnou kašnu s motivem parforsního honu od sochaře Františka Rouse umístěnou na zámeckém nádvoří a sochu norického hřebce – Albin Thesseus v nadměrné velikosti od Bohumila Kafky umístěnou v zámeckém parku před jižním křídlem zámku.²¹¹

²⁰⁹ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

²¹⁰ Informace čerpány z doprovodného textu pro zámecké průvodce. Autorem doprovodného textu je Ing. Jaroslav Havlíček.

²¹¹ Informace čerpány z publikace 50 let hřebčína Slatiňany 1945 – 1995, kterou vydal v roce 1995 Národní hřebčín Kladruby nad Labem. Publikace nemá číslování stran.

9. Závěr

Předkládaná bakalářská práce byla věnována Státnímu zámku ve Slatiňanech a jeho okolí. Cílem práce bylo pokusit se poukázat na historicko-uměleckou hodnotu objektu.

O představitelích šlechtického rodu Auerspergů jsem získal informace z publikace Petra Maška, věnující se šlechtickým rodům na českém území od Bílé hory do současnosti a také z doprovodného textu k výstavě konané na zámku 17.7. – 17.9. 2009.

Pokud jde o dějiny objektu, všechny publikace, na které jsem narazil, v podstatě vycházejí z klasického díla Augusta Sedláčka – Hrady, zámky a tvrze království českého. Stavební historii objektu lze kromě Sedláčka popsat pomocí zpráv stavebně-historických průzkumů prováděných v letech 1981 a 1996.

Zdrojem k popisu hospodářského zázemí zámku mi byla kromě doprovodného textu pro zámecké průvodce též absolvovaná prohlídka těchto prostor s vyškoleným průvodcem.

Okolí zámku – zámecký park, Švýcárnu, hřebčín a Kočičí hrádek jsem popsal na základě informačních tabulí a internetových zdrojů.

Jde-li o zobrazování koně v umění, nenarazil jsem v českém jazyce na žádnou publikaci věnující se vyloženě dané problematice. Spoustu cenných informací však lze získat z knihy *Malířství zvířat* od Ludvíka Vacátka, kde se autor zobrazování koně v umění částečně věnuje. Další informace jsem čerpal z německy psané knihy - *Pferd und Reiter in der Kunst*, vydané v Maďarsku. Umělecké sbírky s tematikou koně na zámku jsem popsal na základě doprovodných textů pro zámecké průvodce a detailně absolvovanou prohlídkou s proškoleným průvodcem. Rozhodně jsem se ve své práci nevěnoval popisu všech uměleckých předmětů, které na zámku jsou, ale uvedl jsem pouze ty nejvýznamnější a ty, na něž bývá velký ohlas ze strany návštěvníků. Dle mého názoru by do budoucna měla být věnována uměleckým sbírkám zámku ve Slatiňanech samostatná odborná publikace, např. diplomová práce už jen z toho důvodu, že na zámku ve Slatiňanech je největší evropská sbírka exponátů a obrazů s tematikou koní.

Seznam použité literatury

ARTNER, Tivadar; KIADÓ, Corvina. *Pferd und Reiter in der Kunst*. Budapest, 1982. ISBN 963 13 1455 3.

BARTOŠ, Josef, a kol. *Osobnosti českých dějin*. 2. vyd. Olomouc: Alda, 2005. ISBN 80-85600-94-3.

DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 1, A – K*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-07-8.

DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury. Díl 2, L – Ž*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-08-6.

FIDLER; Jiří. *České královny*. Praha: Fragment, 1998. ISBN 80-253-0178-8.

HOJDA, Zdeněk; POKORNÝ, Jiří. *Pomníky a za pomníky*. Praha – Litomyšl: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-050-0.

MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl 1, A – M*. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3.

Národní hřebčín Kladruby n.L., s.p., o.z. hřebčín Slatiňany. *50 let hřebčína Slatiňany 1945 – 1995*. Kladruby n.L., 1995.

Ottův slovník naučný : illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Druhý díl, Alqueire-Ažuša. Praha: J. Otto, 1899. str. 1019.

PETRÁŇ, Zdeněk; RADOMĚŘSKÝ, Pavel. *Encyklopedie české numismatiky*. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-09-5.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl 1 : Chrudimsko*. Praha: Knihotiskárna Františka Šimáčka, 1882.

ŠIMEK, Tomáš, a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Svoboda, 1989.

VACÁTKO, Ludvík. *Malířství zvířat*. Praha: Borský a Šulc, 1928.

Prameny:

Archiv NPÚ ÚOP v Pardubicích:

BURDYCHOVÁ, Milena. *Stavebně historický průzkum. Státní zámek Slatiňany*. Pardubice, 1981. Inventární číslo: S315, přírůstkové číslo: 4028, uložení: 385.

EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996. Inventární číslo: S343/1, přírůstkové číslo: 4268, uložení: 400.

Internetové zdroje:

BERNÍ RULA [online]. [cit. 1. 12. 2009]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Berní_rula>
HŘEBČÍN SLATIŇANY [online].
[cit. 1.12.2009].<<http://www.nhkladruby.cz/slatinany.php>>

KAREL I. Z LICHTENŠTEJNA [online]. [cit. 1. 12. 2009].
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_z_Lichtenštejna>

POPLUŽNÍ DVŮR [online]. [cit. 1. 12. 2009]. < [http://cs.wikipedia.org/wiki/Poplužní dvůr](http://cs.wikipedia.org/wiki/Poplužní_dvůr)>

SVĚŘENECTVÍ [online]. [cit. 1. 12. 2009]. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Fideikomis>>

ŠVÝCÁRNA [online]. [cit. 1. 12. 2009]. < <http://slatinany.websnadno.cz/SVYCARNA.html>>

ZÁMEK SLATIŇANY [online]. [cit. 1. 12. 2009]. <<http://www.zamek-slatinany.cz>>

Jiné tištěné zdroje:

Doprovodný text k výstavě „Auerspergové“, konané 17.7. – 17.9. 2009 na zámku ve Slatiňanech, vypracovaný Ing. Jaroslavem Havlíčkem.

Doprovodný text pro zámecké průvodce vypracovaný Ing. Jaroslavem Havlíčkem.

Informační a propagační materiály Informačního centra MÚ Slatiňany.

Informační tabule nacházející se u Kočičího hrádku.

Informační tabule nacházející se v zámeckém parku.

Obrazová příloha

Fotografie zámeckého objektu

- Obrázek č. 1 – severní křídlo zámku
- Obrázek č. 2 – jižní křídlo zámku
- Obrázek č. 3 – východní křídlo zámku
- Obrázek č. 4 – západní křídlo zámku
- Obrázek č. 5 – zámecké nádvoří

Fotografie zámeckého okolí

- Obrázek č. 6 – vstup do hlavní budovy hřebčína
- Obrázek č. 7 – současný stav Švýčárny
- Obrázek č. 8 – Kočičí hrádek

Vybrané obrázky z knihy Pferd und Reiter in der Kunst

- Obrázek č. 9 – jeskynní malba zobrazující předchůdce koně – Lascaux, 15 000 – 10 000 př. n. l.
- Obrázek č. 10 - Leonardo da Vinci – Bitva u Anghiari - kopie od Paula Rubense – Louvre v Paříži, 1503 – 1506.
- Obrázek č. 11 - Caravaggio – Konverze sv. Pavla – Sta Maria del Popolo v Římě, 1601
- Obrázek č. 12 - Károly Lotz – Plavení koní na Tise – Národní galerie v Budapešti, 1878

Vybrané fotografie z uměleckých sbírek Státního zámku Slatiňany

- Obrázek č. 13 – Lelivský – Hlavy anglických polokrevníků – Saletek
- Obrázek č. 14 – stříbrná lampička z koňského kopyta – pracovna
- Obrázek č. 15 – Ludvík Vacátko – Maestoso I – Zelený salon
- Obrázek č. 16 – Ludvík Vacátko – Návrat z plavení koní – dětský pokoj II
- Obrázek č. 17 – Portrét Rudolfa Poplera – Poplerův pokoj
- Obrázek č. 18 – Bohumil Kafka – Albin Thesseus – zámecký park
- Obrázek č. 19 – František Rous – bronzová kašna – zámecké nádvoří

Fotografie zámeckého objektu

Obrázek č. 1

Obrázek č. 2

Obrázek č. 3

Obrázek č. 4

Obrázek č. 5

Fotografie zámeckého okolí

Obrázek č. 6

Obrázek č. 7

Obrázek č. 8

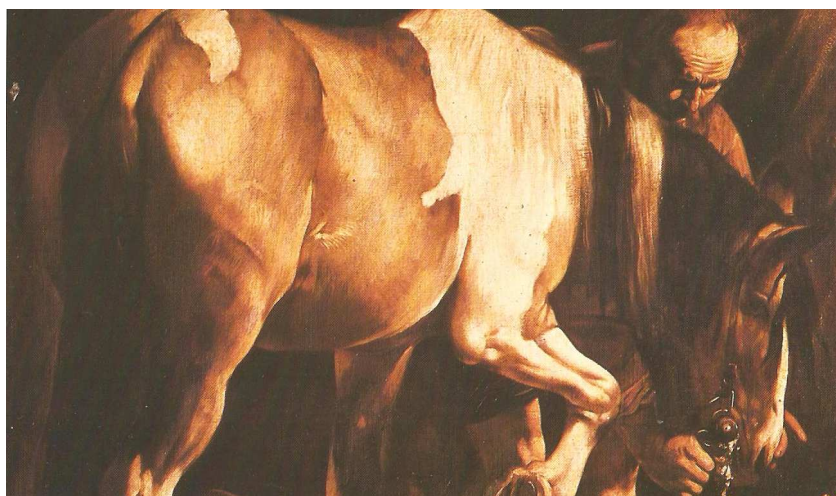
Vybrané obrázky z knihy Pferd und Reiter in der Kunst

Obrázek č. 9

Obrázek č. 10

Obrázek č. 11

Vybrané fotografie z uměleckých sbírek Státního zámku Slatiňany

Obrázek č. 13

Obrázek č. 14

Obrázek č. 15

Obrázek č. 16

Obrázek č. 17

Obrázek č. 18

Obrázek č. 19